

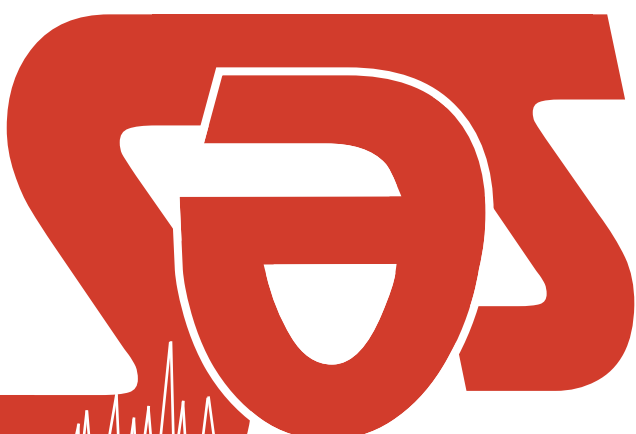
YAP Sədrinin müavini Tahir Budaqov MDB PA müşahidə missiyasının üzvləri ilə görüşüb

"SƏS" qəzeti mənim üçün ən əziz qəzetdir

№ 023 (6948)

7 fevral 2024-cü il.
Qiyməti 60 qəpik

Milli sənət dəyərlərimizi yaşadan QARABAĞIMIZ

Bu gün Zəfər seçkiləridir!

Dünya mediası Azərbaycanda prezident seçkilərinə hazırlıq prosesindən yazıb

Qəhrəmanlığı dünyaya bəyan olan Mübariz gerçəkliyi

Korsikalıların mübarizəsi fonunda CİDDİ PRESEDENT

Əli Kərimli - Sevinc Osmanqızı qarşıdurması yeni mərhələyə adlayır

Azərbaycanın ilk maarifçi qadınlarından biri

Bu gün Zəfər seçkiləridir!

Bu gün Azərbaycanda keçirilən növbədənəkar prezident seçkiləri ən qürurverici hadisə kimi tarixə düşəcək. Çünki Azərbaycan xalqının və onun Müzəffər Ordusunun bütövlüyü, yumruq kimi birliyi sayəsində ən yüksək zirvələr fəth edilib. Tariximizin növbəti Zəfər səhifəsi yazılıb. Bu gün imzaların arasında imzasını görməkdən qürur duyduğumuz Azərbaycanın üçrəngli bayrağı işğaldan azad olunmuş torpaqlarımızda dalğalanması ərazi bütövlüyümüzün, suverenliyimizin tam bərpa olunmasının, BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin icrasının təsdiqidir.

Üçrəngli Bayanada Ermənistanın üzərinə götürdüyü öhdəliklərdən biri də silahlı birləşmələrini Azərbaycan ərazilərindən çıxarmaqla bağlı idi. Ancaq işğalçı dövlət havadarlarına arxalanaraq revanş üçün fürsət axtarırdı. Məğlub ölkə üzərinə götürdüyü öhdəlikləri yerinə yetirməyərək silahlı birləşmələrinin təxminən 15 minlik hissəsini Qarabağın separatçıların nəzarətində olan, eyni zamanda Rusiya sülhməramlılarının məsuliyət zonası sayılan ərazilərimizdə saxlamaqda davam edirdi. Həmin hərbi birləşmələr tez-tez mövqelərini atəşə tutur və digər təxribatlara əl atırdılar. İşğalçı ordunun tör-töküntüləri sentyabrın 19-da növbəti dəfə mina terroruna əl atdı. Nəticədə polis

əməkdaşları və mülki şəxslər həlak oldu. Buna cavab olaraq Azərbaycan lokal xarakterli antiterror tədbirləri görmək məcburiyyətində qaldı.

Antiterror tədbirləri də bir daha Azərbaycan Ordusunun gücünü və hərbiçilərimizin peşekarlığını ortaya qoydu, qısa müddət ərzində bütün istiqamətlər üzrə əhəmiyyətli dərəcədə hərbi uğurlar əldə olundu. Qanunsuz hərbi birləşmələrin bir qismi tamamilə məhv edildi, cəmi 23 saat davam edən antiterror tədbirləri separatçıların ağ bayraq qaldırması ilə yekunlaşdı. Bunun nəticəsində ölkənin bütün ərazilərində suverenliyimiz tam təmin edildi.

Suverenliyimiz bütün ölkə ərazisində, o cümlədən çoxdan həsrətində olduğumuz Xocalıda, Ağdərədə, Xocavənddə, Əsgəranda və nəhayət Xankəndidə tam təmin edildən sonra üçrəngli müqəddəs bayrağımız doğma torpaqlarda ucaldıldı. İşğala son qoyulması, suverenliyimizin təmin olunması Azərbaycan xalqının düz 30 il qəlbində gəzdirdiyi müqəddəs istək idi ki, buna da nail olmuşuq. Bu uğurlar Azərbaycan cəmiyyəti üçün son dərəcə vacib olan birləşdirici amillərdir. Xalqımız üçün ümummilli ideyalar hər şeydən yuxarıda dayanır.

Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyi tam bərpasından sonra regionda yeni reallıqlar yaranıb. Ölkəmiz inkişafının keyfiyyətə yeni mərhələsinə daxil olub. Növbədənəkar prezident seçkilərinin keçirilməsini də məhz yeni şərait və reallıqlar şərtləndirir. Yaranan reallıqlara uyğun olaraq çağırışlarımız da dəyişib. İndiki strateji mərhələdə biz inkişafımızın yeni çərçivələrini müəyyənləşdirməliyik ki, bunlar da növbədənəkar seçkilərin keçirilməsinin aktuallığını artırır.

Bu günün bir özelliği də var. Müstəqil Azərbaycanın tarixində ilk olaraq seçkilər bütün ölkə ərazisində keçiriləcək. Növbədənəkar seçkilər ərazi bütövlüyümüzün və suverenliyimizin təsbitidir, 7 fevral 2024-cü il növbədənəkar prezident seçkilərini Zəfər seçkiləri adlandırmaqda haqlıyıq. Çünki azad olunmuş ərazilərdə ilk dəfə seçki keçirilir. Digər tərəfdən, azad olunmuş ərazilərdə çox gözəl binalar tikilib, səsvərmə günü hər kəs bir daha bunun şahidi olacaq. Azad olunmuş ərazilərdə yerləşən 26 seçki məntəqəsinin ən azı 24-nün yerləşdiyi binalardakı şərait ölkənin digər yerlərindəki seçki məntəqələri ilə müqayisədə daha yaxşıdır. Azərbaycan yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyub. Yeni yaranmış reallıqlar Azərbaycan dövləti qarşısında, Azərbaycanın siyasi sistemində yeni vəzifələr və çağırışlar

müəyyənləşdirib ki, bu da ölkəmizdə yeni prezident seçkilərinin keçirilməsilə bağlı ictimai sifarişə çevrilib.

Qeyd etmək yerinə düşər ki, Azərbaycan müstəqillik qazandığı dövrdən indiyədək ölkə ərazisində 6 prezident, 6 parlament, 5 bələdiyyə seçkiləri keçirilib. Eyni zamanda konstitusiyaya islahatları ilə bağlı referendumlar baş tutub. Hər bir seçki və referendum Azərbaycanın demokratiya yolu ilə inkişafının, cəmiyyətdə demokratik dəyərlərin bərqərar olmasının təəcəssümü kimi yadda qalıb. Ölkəmizdə yaradılan seçki mühiti həm yerli, həm də beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən yüksək qiymətləndirilib. İnanırıq ki, bu gün keçirilən növbədənəkar prezident seçkilərinin yekunu xalqımızın arzu və istəyini təəcəssüm etdirəcək. Xalq inandığı, gələcəyini etibar etdiyi şəxsi növbəti illər üçün özünə rəhbər seçəcək. Xalqın etimad göstərdiyi, səs verdiyi namizədin qələbəsi isə daimi və davamlı olar. Seçicilərin ölkənin davamlı inkişafına səs verəcəyi şübhəsizdir. Hər kəsə uğurlar!

Vali Valiyev

Fevralın 6-da Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) Sədrinin müavini - Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqov Müstəqil Dövlətlər Birliyinin işti-rakçısı olan dövlətlərin Parlamentlərarası Assambleyasının (MDB PA) beynəlxalq müşahidəçilər qrupunun koordinatoru, Qazaxıstan Respublikası Parlamentinin Sədrinin müavini Jakip Asanovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşüb.

YAP Sədrinin müavini - Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqov MDB PA müşahidə missiyasında təmsil olunan ölkələrin bir-biri ilə ənənəvi dostluq münasibətlərini

lik olduğunu vurğulayaraq 2024-cü il fevralın 7-nə təyin edilmiş prezident seçkilərinə beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən böyük maraq göstərildiyini diqqətə çatdırıb. Seçkilərə hazırlığın yüksək səviyyədə olduğunu bildiren Tahir Budaqov yerli və beynəlxalq müşahidəçilərə seçki prosesinin bütün mərhələlərini izləmək üçün zəruri şəraitin yaradıldığını qeyd edib.

Görüş imkanının yaradılması-na görə təşəkkürünü bildiren nümayəndə heyətinin rəhbəri Jakip Asanov MDB PA müşahidə missiyasının tərkibi və fəaliyyəti haq-

qonsulluqlarında olduqlarını, ölkə ərazisində Mərkəzi Seçki Komissiyası və digər dövlət qurumlarının nümayəndələri, habelə prezidentliyə namizədlər və onların seçki qərarlarının üzvləri ilə görüşdük-lərini söyləyib. Azərbaycanın seçki qanunvericiliyinin beynəlxalq standartlara uyğun olduğunu, seçki məntəqələrində maddi-texniki cəhətdən seçkiyə hazırlığın yaxşı təşkil edildiyini, həmçinin namizədlərin seçkilərdə iştirakı üçün yaradılmış şəraiti müsbət qiymətləndirdiklərini vurğulayıb. Sonra nümayəndə heyətinin üzvlərinin

YAP Sədrinin müavini Tahir Budaqov MDB PA müşahidə missiyasının üzvləri ilə görüşüb

olduğunu və xalqlarının ortağ mə-nəvi dəyərləri bölüşdüyünü bildi-rib. Onun sözlərinə görə, əsasən

parlament üzvlərindən təşkil olu-nan MDB PA müşahidə missiyala-rının fəaliyyəti təşkilat üzvləri ara-sında seçki təcrübəsinin mübadi-

ləsi baxımından mühüm önəm da-şır.

Tahir Budaqov Azərbaycanın demokratik seçki təcrübəsinə ma-

qında məlumat verib. O, seçki pro-sesinin uzunmüddətli müşahidəsi çərçivəsində Azərbaycanın bir sıra MDB ölkələrindəki səfirləkləri və

suallarını cavablandıran YAP Sə-drinin müavini Tahir Budaqov mü-şahidə missiyasının fəaliyyətində uğurlar arzulanıb.

Fevralın 6-da Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) Sədrinin müavini-Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqov 2024-cü il fevralın 7-nə təyin edilmiş Azərbaycan Respublikası Prezidenti seçkilərinin monitorinqinin həyata keçirilməsi məqsədilə yaradılmış "Seçki Müşahidə və Təhlil Qrupu" Koalisiyasının nümayəndələrini qəbul edib.

Görüş zamanı koalisiya nümayəndələri - "Vətəndaş Cəmiyyəti Uğrunda Mərkəz" İctimai Birliyinin sədri Rafiq İsmayilov, "Neftçilərin Hüquqlarının Müdafiə Təşkilatı" İctimai Birliyinin sədri Mirvari Qəhrəmanlı və "Multimedia İnformasiya Sistemləri və Texnologiyaları Mərkəzi" İctimai Birliyinin nümayəndəsi Taleh Mansurov "Seçki Müşahidə və Təhlil Qrupu" Koalisiyasının fəaliyyəti haqqında məlumat veriblər. Koalisiyanın seçki prosesi ilə əlaqədar aralıq hesabatının yayıldığı vurğulanıb və yekun hesabat tərtib olu-

YAP Mərkəzi Aparatında "Seçki Müşahidə və Təhlil Qrupu" Koalisiyasının nümayəndələri ilə görüş keçirilib

nana qədər nəzərdə tutulan tədbirlər haqqında məlumat diqqətə çatdırılıb.

YAP Sədrinin müavini-Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqov Azərbaycanda azad, şəffaf və demokratik seçkilərin keçirilməsi üçün bütün imkanların yaradıldığını diqqətə çatdırıb. Seçki kampaniyasının Azərbaycan Respublikasının Seçki Məcəlləsinin tələblərinə uyğun olaraq yüksək səviyyədə həyata keçirildiyini bildiren Tahir Budaqov prezident seçkilərinin Azərbaycanın demokratik inkişafının növbəti nümunəsi olacağına əminliyini ifadə edərək vətəndaş cəmiyyətinin bu prosədə fəal iştirakının önəmini diqqətə çatdırıb. Sonra Koalisiya nümayəndələrini maraqlandıran suallar cavablandırılıb.

Dünya mediası Azərbaycanda prezident seçkilərinə hazırlıq prosesindən yazıb

Dünya mediası Azərbaycanda fevralın 7-də keçiriləcək növbədənə prezident seçkiləri ərəfəsində geniş analitik məqalələr dərc edib. Malayziyanın geniş oxucu kütləsinə malik "New Straits Time" nəşrində dərc olunmuş məqalədə 2020-ci il Vətən müharibəsi və ötən il aparılan antiterror tədbirlərindən sonra ərazi bütövlüyü və suverenliyini tam bərpa edən Azərbaycan xalqının ölkənin müasir tarixinin yeni mərhələsinə başlamaq ərəfəsində olduğu qeyd edilib. "Azərbaycanın yeni regional realıq yaratması, öz ərazilərində suverenliyini, hüququn aliliyini bərpa etməsi bəzi beynəlxalq gücləri çox narahat edib. Bu kontekstdə AŞPA-nın Bakıya təzyiqini misal çəkmək olar. Qələbədən sonra gələcəyə daha inamla baxan Azərbaycan xalqı iqtisadi, sosial sahələrdə əldə olunmuş müvəffəqiyyətləri möhkəmləndirmək, Silahlı Qüvvələrin qüdrətini artırmaq üçün dövlətçiliyə olan sədaqətini bir daha nümayiş etdirəcək".

Malayziya nəşrində ölkəmizin son 20 ildə əldə etdiyi böyük nailiyyətlərdən, Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə həyata keçirilən beynəlxalq neft-qaz layihələrindən bəhs edilib, Qoşulmama Hərəkatına uğurlu sədrlikdən sonra Azərbaycanın COP29 iqlim konfransına ev sahibliyi edəcəyi diqqətə çatdırılıb. Qəzetin məqaləsində vurğulanıb: "Bütün bu uğurların arxasında onların memarı olan müdrik lider, insanları səfərbər edən siyasətçi dayanır. Onun yorulmaz fəaliyyəti həm də dünyada olan ədalətsizliklə mübarizəyə yönəlib. İlham Əliyev müsbət inkişaf tendensiyalarını irəli aparır liderdir", -deyə yazıda qeyd olunub.

Estoniyanın "Riigikogu" nəşrində dərc olunmuş məqalədə bu ölkənin ATƏT DTİHB-nin müşahidə missiyasının tərkibinə daxil olan nümayəndəsi Heljo Pikhofun Azərbaycanda növbədənə prezident seçkilərinə hazırlıqla bağlı ilk təəssüratı yer alıb. Eston deputat bildirib ki, müşahidəçilərin məqsədi prezident seçkilərinin demokratik prinsiplərə uyğun olub-olmadığına, şəffaf səsvermə prosedurlarının və ədalətli təşviqat ab-həvasının təmin edilməsinə nəzərət etməkdir. Prezident İlham Əliyevin seçkilərdə daha çox səs toplamaq şansının olduğunu qeyd edən Pikhof qeyd edib ki, o, Salyan rayonundakı məntəqədə səsvermə prosesini müşahidə edəcək. Məqalədə, həmçinin ATƏT DTİHB-nin seçkiləri müşahidə edəcək missiyasının tərkibi haqqında ətraflı məlumat verilib.

Türkiyənin Anadolu agentliyinin saytında

dərc edilmiş məqalədə Azərbaycanda növbədənə prezident seçkilərinə hazırlıq prosesinin yüksək səviyyədə aparıldığı vurğulanıb. Yazıda diqqətə çatdırılıb ki, seçkilərdə 7 namizəd qeydə alınıb, ölkə ərazisində 6,3 min seçki məntəqəsi fəaliyyət göstərəcək və 6,5 milyon seçici səsvermədə iştirak edəcək. Bununla yanaşı, Azərbaycan vətəndaşlarının yaşadıkları və uzunmüddətli eza miyyətdə olduqları 37 xarici ölkədə 49 seçki məntəqəsi yaradılıb. Bu seçkiləri müşahidə edəcək 85 min müşahidəçinin bir hissəsi 49 beynəlxalq təşkilatı və 70 ölkəni təmsil edirlər. Eyni zamanda, Türkiyə, Rusiya, Almaniya, İtaliya, Yaponiya və başqa ölkələrdən 63 beynəlxalq media təşkilatının nümayəndələri də seçkiləri müşahidə edəcəklər.

Anadolu agentliyi vurğulayıb ki, Azərbaycanın erməni işğalından azad edilmiş ərazilərində də seçki məntəqələri yaradılıb. Sabahki

növbədənə prezident seçkiləri 30 illik fasilədən sonra Azərbaycanın bütün ərazisində keçiriləcək ilk seçkilər olacaq. Qarabağın incisi olan Şuşada, Xankəndində, işğaldan azad edilmiş digər rayonlarda 22 min seçici səsvermədə iştirak edəcək.

Məqalədə prezidentliyə namizədlər, onların proqramları haqqında da ətraflı məlumat verilib.

Rusiyanın TASS agentliyi, Birinci telekanalı və "Mir" telekanalının saytlarında da Azərbaycanda keçiriləcək növbədənə prezident seçkiləri ərəfəsində geniş analitik məqalələr dərc edilib. Bu məqalələrdə də qeyd olunub ki, prezident seçkiləri ilk dəfə Qarabağda daxil olmaqla, Azərbaycanın bütün ərazisində keçiriləcək. "Azərbaycan hakimiyyəti növbədənə seçkilərin keçirilməsini məhz ərazilərin azad olunması nəticəsində

yaranmış yeni realıqla izah ediblər. Prezident İlham Əliyev bəyan edib ki, bu seçkilər respublikanın həyatında yeni mərhələnin başlanğıcı olmalıdır", -deyə Rusiya mediası vurğulayıb.

Məqalələrdə prezidentliyə namizədlər haqqında geniş məlumat verilib. "Ekspertlərin yekdil rəyə görə, Prezident İlham Əliyev prezidentlik uğrunda yarışların şəxsi lideridir. Analitiklər şübhə etmirlər ki, 20 illik dövlət rəhbəri təcrübəsinə malik olan hazırkı Prezidentin rəqibi yoxdur, çünki ölkədə onun populyarlığı çox yüksəkdir. Belə ki, məhz onun sayəsində 30 ildən sonra Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyi tam bərpa olunub, 2020-ci ilin 44 günlük müharibəsində möhtəşəm Qələbə qazanılıb, Qarabağda separatçılığa son qoyulub", -deyə yazılarda vurğulanıb.

Bu məqalələrdə də Azərbaycanın son 20 ildə əldə etdiyi böyük nailiyyətlər, seçkiləri müşahidə edəcək beynəlxalq missiyalar barədə ətraflı məlumat verilib.

İordaniyanın "The Jordan Times" qəzetində və "Assasuna" portalında Azərbaycanda keçiriləcək növbədənə prezident seçkiləri ilə bağlı dərc olunmuş məqalələrdə bu ölkənin parlamentinin aşağı palatası və Senatının nümayəndələrinin seçkilərdə müşahidəçi qismində iştirak etdikləri vurğulanıb. Ərəbdilli oxucuların diqqətinə çatdırılıb ki, prezidentlik uğrunda 7 namizəd mübarizə aparacaq, eyni zamanda, ölkənin tarixində yeni eranın başlanğıcı olacaq bu seçkiləri ATƏT-in DTİHB-nin nümayəndələri daxil olmaqla, dünyanın müxtəlif ölkələrindən və beynəlxalq təşkilatlardan 790 müşahidəçi izləyəcək. "Bu seçkilər onunla əlamətdardır ki, onlar ilk dəfə Azərbaycanın bütün suveren ərazisində keçirilir", -deyə sonda qeyd olunub.

Azərbaycanda keçiriləcək növbədənə prezident seçkiləri ərəfəsində Qazaxıstanın "Kazinform" agentliyinin saytında da analitik məqalə dərc edilib.

Məqalədə MSK-nın sədri Məzahir Pənahova istinadla bildirilib ki, prezident seçkilərini müşahidə etmək üçün 90 min müşahidəçi qeydə alınıb. Hər seçki məntəqəsində səsvermə prosesini 13-14 müşahidəçi izləyəcək. Bütün seçki məntəqələri lazımı avadanlıqla təchiz edilib, MDB PA, Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı, ATƏT-in Demokratik Təsisatlar və İnsan Haqları Bürosunun, Türk Dövlətləri Təşkilatının nümayəndələri seçkiləri müşahidə edirlər. Bununla yanaşı, müxtəlif ölkələrdən olan 63 media təşkilatı da səsvermə prosesini izləyəcək.

YAP Sədrinin müavini Tahir Budaqov Rusiya Dövlət Dumasının müşahidə missiyasının rəhbəri ilə görüşüb

Fevralın 6-da Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) Sədrinin müavini - Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqov Rusiya Federasiyası Federal Məclisinin Dövlət Dumasının müşahidə missiyasının rəhbəri, Dumanın Müstəqil Dövlətlər Birliyi, Avrasiya inteqrasiyası və həmvətənlər ilə əlaqələr üzrə komitəsi sədrinin müavini Artyom Turovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Görüşdə YAP Sədrinin müavini - Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqov ölkəmizdəki şəfəf və demokratik seçki mühitindən bəhs edib, bütün namizədlərə bərabər imkanların yaradıldığını vurğulayıb. Tahir Budaqov YAP-ın seçkilərə hazırlıq işləri barədə məlumat verib, bununla bağlı partiyanın Tədbirlər Planında nəzərdə tutulan əsas hərəkət və tədbirlərin indiyədək vaxtında

və tam şəkildə icra olunduğunu bildirib.

Nümayəndə heyətinin rəhbəri A.Turov qeyd edib ki, missiyanın apardığı ilkin müşahidələr seçkilərə hazırlıq işlərinin sistemli şəkildə həyata keçirildiyini göstərir. O, seçki qanunvericiliyinə uyğun olaraq bütün namizədlər üçün bərabər im-

kanların və ədalətli rəqabət mühitinin yaradılmasının təqdirəlayiq olduğunu bildirib. Sonda Tahir Budaqov Rusiya Dövlət Dumasının müşahidə missiyasının fəaliyyətinin seçkilərlə əlaqədar təcrübə mübadiləsi baxımından əhəmiyyətini qeyd edərək missiyanın işinə uğurlar arzulayıb.

“Azərbaycanın məkan olaraq seçilməsi böyük uğurdur”

vünün razılığı ilə mümkün olması ilə bağlıdır. Başqa sözlə desək, ölkəmizin COP29 konfransına ev sahibliyi yekdil qərarla təsdiqlənib. Bu isə təsadüfi deyil və bir sıra amillərlə bağlıdır. Bu amillərdən biri ölkəmizin beynəlxalq tədbirlərin keçirilməsi ilə bağlı təcrübəsinin olmasıdır. Azərbaycan son illərdə beynəlxalq miqyasda bir çox tədbirlərə uğurla ev sahibliyi edib və kifayət qədər böyük təşkilatçılıq təcrübəsi var. Bu mənada Bakının COP29-un tələblərinə və standartlarına da cavab verəcəyi heç kimdə şübhə doğurmayıb.

Bezi anti-Azərbaycan qüvvələrin və Fransa, Almaniya kimi ölkələrin bizə qarşı qaralama kampaniyası apardığı və əsasız ittihamlarla suçladığı bir vaxtda beynəlxalq ictimaiyyətin Azərbaycana etimad göstərməsi və belə bir mötəbər tədbirə ev sahibliyinə namizədliyimizi dəstəkləməsi heç şübhəsiz ki, Azərbaycana beynəlxalq aləmdə olan hörmətin nəticəsidir. Başqa sözlə desək, Qərb ölkələrinin və beynəlxalq qurumların Azərbaycana qarşı əsasız ittihamlar irəli sürməsi, onların Azərbaycanın qələbəsi ilə barışmaq istəməməsi COP29-un Bakıda keçirilməsini engəlləyə bilər. Lakin dünya ictimaiyyəti Fransanın və digərlərinin diktəsi ilə yox, sağlam təfəkkürə əsaslanaraq, Azərbaycana öz dəstəyini ifadə etdi. Dünya birliyinin bu qərara imza atması bir daha onu göstərdi ki, bizə qarşı irəli sürülmüş ittihamların heç bir əsası yoxdur.”

Səbinə Hüseynli

Artyom Turov: Seçkilərlə əlaqədar bütün proseslər qanunvericiliyə uyğundur

Biz Rusiya Federasiyası Federal Məclisinin Dövlət Dumasını təmsil edən nümayəndə heyəti olaraq prezident seçkiləri ilə əlaqədar Azərbaycanın bütün bölgələrində müşahidə missiyası həyata keçirəcəyik”.

Bu fikirləri yap.org.az saytına açıqlamasında Rusiya Federasiyası Federal Məclisinin Dövlət Dumasının müşahidə missiyasının rəhbəri, Dumanın Müstəqil Dövlətlər Birliyi, Avrasiya inteqrasiyası və həmvətənlər ilə əlaqələr üzrə komitəsi sədrinin müavini Artyom Turov deyib. O qeyd edib ki, müşahidə

missiyası indiyə qədər hər hansı bir qanun pozuntusuna rast gəlməyib: “Bizim üçün seçkilərə hazırlıq prosesinin necə təşkil olunduğunu və işlərin hansı formada aparıldığını görmək vacib idi. Keçirdiyimiz görüşlər zamanı fikir mübadiləsi apardığımız bütün proseslərin qanunvericiliyə uyğun həyata keçirildiyinin şahidi olduq. Müşahidə missiyası olaraq heç bir qanun pozuntusuna rast gəlməmişik. Seçki kampaniyası zamanı namizədlər üçün bərabər imkanlar yaradılıb və onların kütləvi informasiya vasitələrinə çıxışı tam təmin olunub. Bütövlükdə hesab edirəm ki, Azərbaycanda prezident seçkiləri tamamilə qanunvericiliyə uyğun formada təşkil olunub”. “Həmkarlarımızla birlikdə fevralın 7-də seçki məntəqələrinə gedərək səsvermə prosesini izləyəcək və proseslə bağlı günün sonunda yekun rəyimizi açıqlayacağıq”, - deyə A.Turov qeyd edib.

Konstitusiyayı kim dəyişməlidir?

Ermənilər seçim qarşısında: ya inaddan vaz keçməli, ya da...

Vəli Vəliyev

Ermenistanın inadı və iddiası başına bəla olub. 1991-ci ildə SSRİ-nin dağılmasından sonra “müstəqilliyinə” qovuşmuş “hay”ların yaşadığı ölkə formal olaraq qəbul etdiyi müstəqillik bəyannaməsində elə yanlışlıqlara yol verib ki, bunu düzəltməyin özü bir həngəmdir. Məsələnin qayəsi budur, maksimalist düşüncədə olan ermənilərə ötən əsrin 90-cı illərində “ağaları” tərəfindən elə tapşırıq verilməmişdi ki, bunu heç bir ağılsız millət etməzdi. Bir az da aydınlıq gətirək, ermənilər Azərbaycan torpaqlarından pay qopara biləcəklərini anlayınca əldə edəcəkləri və “perspektiv” planda nəzərdə tutulan əraziləri artıq sənədləşdirməyə başlamışdılar. Müstəqillik bəyannaməsinə Türkiyə və Azərbaycanın suveren ərazilərini Ermənistanın torpaqlarına qatmaq “müddəalarını” da əlavə etmişdilər. Halbuki, tarix boyu belə nataraz yanaşmanı dünyanın heç bir xalqı, dövləti etməyib. Amma ermənilər bu təcrübəni sınaqdan keçirməkdə iddialı görünürdülər.

Bu ölkənin baş naziri Nikol Paşinyan da Ermənistan Konstitusiyasının dəyişdirilməsi barədə bir neçə dəfə çıxışlar edib. Bu barədə İctimai radionun efirindəki müsahibəsində də ətraflı danışdı. Deyib ki, keçmiş prezident Serj Sarkisyanın istəyi ilə 2015-ci ildə tələsik qəbul olunan Ermənistan Konstitusiyasında boşluqlar var. Məsələn, hazırkı Konstitusiyaya görə baş nazirin Konstitusiya Məhkəməsinin rəhbərini vəzifəsindən azad etmək hüququ yoxdur. Bu, Paşinyanın şəxsi yanaşmasıdır, yəni o baş nazir olmasaydı, yəqin ki, bu maddə ətrafında ajiotaj da yaratmazdı. Nikol Paşinyan 2018-ci ildə inqilab yolu ilə Sarkisyanı devirdi və hakimiyyətə yiyələndi. Buna baxmayaraq Paşinyan Konstitusiya Məhkəməsinin tərkibini dəyişdirə bilmir, buna səlahiyyəti çatmır. Nikol da istəyir ki, onun səlahiyyəti məhdudiyetsiz olsun.

Paşinyanın əsas məqsədi gələcəkdə prezident kürsüsünə yiyələnməkdir. Sarkisyan 2015-də konstitusiyaya dəyişikliyinə ona görə getdi ki, hakimiyyət müddəti bitirdi, özü yeni kürsüyə sahib olmaq istəyirdi. Ancaq plan baş tutmadı, Nikol Paşinyan tərəfdarları ilə küçəyə çıxaraq onu devirdi. İndi də Paşinyan Sarkisyanın yolunu tərsinə getmək istəyir.

Digər bir məsələ də Azərbaycan və Türkiyə faktorudur. Hazırda Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh danışıqları davam edir. Burada Bakının tələbi sülh müqaviləsinin mətni və onun imzalanması ilə bağlı deyil. Ermənistan tərəfi qanunvericiliyindəki bütün məsələlərə aydınlıq gətirməlidir. Müstəqillik aktı və konstitusiyası ilə yanaşı, parlamentin qondarma rejim, keçmiş “Dağlıq Qarabağ”ın Ermənistanla münasibətlərinə dair qəbul edilmiş qərarların ləğvi tələb olunur. Məhz bundan sonra iki ölkə arasında sülhdən danışmaq olar.

Şərt beledir, Ermənistan bir dövlət kimi “orjinal” formasına qayıtmalıdır. Qəbul etdiyi konstitusiyaya, ideologiyaya elə bağlı qərarlar ləğv olunmalıdır. Yalnız bundan sonra Bakı və İrəvan arasında yeni münasibətlər formalaşsın. Konstitusiyada dəyişiklik edilməsə, Azərbaycanla Ermənistan arasında münasibətlərdə köhnə qanunlara istinad ediləcəksə, sülh müqaviləsinin imzalanması mümkün olmayacaq. Belə olan halda Ermənistanın Azərbaycana torpaq iddiası davam edəcək. Bunun üçün isə ən yaxşı qarantıya sülh müqaviləsində Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarına iddia etməyəcəyi ilə bağlı ifadənin yer almasıdır. Bunun üçün Ermənistan konstitusiyasını dəyişdirilməlidir.

Azərbaycanın Ermənistanla qarşı heç bir ərazi iddiası yoxdur, Ermənistanın da yanaşması belə olmalıdır. Ermənistan isə reallıqdan qaçmaq üçün 1975-1991-ci ilin xəritələrinə istinad etmək istəyir. SSRİ-nin sonuna aid olan xəritəyə istinad doğru deyil. Çünki SSRİ hər iki ölkənin müstəqilliyinə son qoymuş rejim idi. Keçmiş sovet dövründə Azərbaycan torpaqlarının Ermənistanla verilməsi faktları var.

Ermənistanla məsələyə fərqli yanaşmalar və konstitusiyaya islahatlarını Paşinyanın satqıncılığı kimi hallandırılır. Guya bütün bunlar Nikolun öz beyninin, sərbəst düşüncəsinin məhsuludur. Halbuki, bu zamanın tələbi-dir, sülh müqaviləsi imzalamaq istəyirsənsə, yalançı ideologiyadan və əsasız iddiadan əl çəkməlisən. Ermənistanın müxalif partiyaları bütün “milli qüvvələri” yeni hərəkata qoşulmağa və prosesi dayandıрмаğa çağırırlar. Bu islahatları konstitusiyaya çevrilişi hesab edirlər. Bundan əvvəl Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan Ədliyyə Nazirliyinin əməkdaşları ilə görüşündə ölkəyə konstitusiyaya dəyişikliklərinə deyil, yeni Konstitusiyaya ehtiyac olduğunu bildirib. Xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan isə gizlətməyib ki, həm Ermənistan, həm də Azərbaycan bir-birinin konstitusiyalarında hüquqi problemlər görüb, təqdim edirlər.

Müxalifət konstitusiyaya islahatlarını Ermənistan dövlətçiliyinin məhvinə cəhd kimi təqdim etməklə, Paşinyanın ölkəni Türkiyə və Azərbaycandan asılı olan yarımdövlət quruluşuna çevirdiyi fikrini tıraşlayır. Qeyd edirlər ki, “yeni konstitusiyanın qəbulu Ermənistanın Müstəqillik Bəyannaməsinin ləğvidir. Bu sənəddə erməni xalqının əsas məqsədləri - güclü dövlət qurmaq, soyqırımın beynəlxalq səviyyədə tanınması və pislənməsi, Ermənistanın və Dağlıq Qarabağın birləşdirilməsi öz əksini tapıb. Hakimiyyət özləri də bunu Ankara və Bakının diktəsi ilə, eləcə də yeni müharibə təhlükəsi ilə etdiyini etiraf edirlər”.

Yeni konstitusiyaya ələhdarları təslim olmaq niyyətində olmadıqlarını və planlı şəkildə mübarizə aparacaqlarını deyirlər. Anlamaq istəməyirlər ki, zaman təkə saatların tıqqıltısı ilə deyil, bütövlükdə dəyişib. Nə Azərbaycan o dövrdəki zəif, idarəçiliyində naşılardan at oynatdığı ölkə, nə dünya birliyi, nə də Ermənistan əvvəlki kimi deyil. Ermənistan bu islahatlara getmək zorundadır, əks təqdirdə...

Qəhrəmanlığı dünyaya bəyan olan Mübariz gerçəkliyi

Azərbaycanın bütövlüyü uğrunda, torpaqlarımızın qorunmasında canlarından keçmiş şəhidlərimizin ömür yolu müasir gəncliyə bir örnək, məktəbdır. Torpaqlarımızın qorunması, Vətənimizin müdafiəsi uğrunda canından, qanından keçərək şəhidlik zirvəsinə ucalanların həyat yolu, ərənliyi bir dastana çevrilir. Hər bir Azərbaycan vətəndaşı milli qəhrəmanlarını tanımalı, onların keçdiyi həyat yolundan məhz şücaəti, mübarizliyi öyrənməlidirlər. Azərbaycanın elə bir bölgəsi, elə bir kəndi tapılmaz ki, orada bir şəhid məzarı olmasın. Azərbaycan torpağının hər qarışında bir qəhrəmanlıq dastanı yaşayır. Bu torpaq Vətən uğrunda canından keçən, şəhid olan oğulların qanı ilə suvarılıb. Ayaq basdığımız torpağın altında şəhid ulu babalarımız uyuduğundan bu məmləkət bizim üçün müqəddəsdır, əzizdir. Cadar-cadar olmuş torpaqdan gələn səsler vətən sevgisinin dastanını danışır bizlərə. Vətən, Azərbaycan deyib, ən ali sevgi uğrunda canlarını sipər edərək, düşmənlə üz-üzə dayanan oğullar şəhidlik zirvəsinə yüksəliblər. Cəsurluq, ərənlik məktəbi ilə Mübariz dastanını yaradan Biləsuvar rayonunun Əliabad kəndində anadan olub, boya-başa çatan Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Mübariz İbrahimov da qəhrəmanlığı ilə milyonlarla insanın qəlbində ərənətli abidəsinə ucaldı. Azərbaycan qəhrəmanlığı tarixinin yeni səhifəsini yazan və müasir həyatımızın Koroğlusuna, Babəkine çevrilən Milli Qəhrəman Mübariz İbrahimovun qısa bir ömür tarixində şücaəti, mərdliyi, torpağa olan bağlılığı, ən əsası isə yaşadığı məmləkətə məhəbbəti onu bütövlükdə xalqına tanıtdı.

Məhəbbəti və şöhrəti şəhidlik zirvəsinə yüksəlməsi ilə qazandı elimizin mərd oğlu. Atası Ağakərimin, anası Şamama xanımın ocağında aldığı tərbiyə, vətənpərvərlik duyğuları Mübarizin qəlbində elə bir hiss oyatmışdı ki, bunun qarşısını heç vəchlə almaq mümkün olmazdı. Silaha sarılıb hayqıraraq, düşmən üzərinə hücum çəkib hədəfə aldığı erməniləri məhv etməklə həyatda özünü təsdiq edib varlığının nəyə xidmət etdiyini göstərməsi Mübarizin kimliyinin təsdiqi idi. Bu adın qarşısında müasir həyatımızda hər bir şəxs baş əyir və şəhidliyin zirvəsində olan Mübarizi böyük məhəbbətlə xatırlayırlar. Qəhrəmanlıq qanadlarında 10 milyon qəlbə Mübariz adı yazan qəhrəmanın ruhu vətənin səmalarındadır. Mübariz ölümü ilə bir örnək oldu. Vətən naminə şəhidliyə yüksəldi. Qəsbkar düşməne gözdağı oldu. Nərənə andıran səsi, qorxaq erməninin canına lərzə saldı. Erməninin həmin anda aldığı görkəmi, miskinliyi Mübariz qəhrəmanlığını daha da yüksəkliyə qaldırır. Mübariz məkanı bir qeyrət yeridir. Bəli, Əliabad ziyarət yeridir - ərənlik, igidlik məktəbidir bu məkan. Hər kəsin arzusudur burada olmaq: Mübarizin hansı və necə mühitdə böyüməsini gözle görmək arzusudur.

Köksünə vətənin bayrağını taxıb, Göylər tək gurlayıb, şimşək tək çıxıb.

Ölümün gözünə mərdanə baxıb, Behişt dərgahına enən Mübariz!

Azərbaycan tarixinin şanlı səhifəsinə - şəhidlik zirvəsinə yüksəlməsi ilə adını yazdı. Həmin tarix hər bir azərbaycanlının fəxrət duyduğu bir günə çevrildi. Neçə əsrlik qəhrəmanlıq tariximizə yeni səhifə açıldı. Daşlaşmış yaddaşlara vətən, torpaq uğrunda yaşamağa və ölməyə hazır olmağı bacaran vətən övladı Mübarizin də adı həkk olundu. Əbədləşdi Mübariz. Onu bu ruhda yetişdirən, məhz Azərbaycan torpağına ayaq basmış və Azərbaycan torpaqlarının 20 faizini işğal etmiş erməni terrorçularından intiqam almaq və qisas hissi idi. Qorxmadan erməniyə Azərbaycan oğullarının kimliyini isbat etmək üçün mətin addım atdı. Erməni təcavüzkarlarının torpağımızı işğal etməsinə dözmədi, günahsız insanların harayı qulaqlarında səsləndi, qarda donmuş ana-bacıların, qocaların ah-naləsi onun rahatlığına son qoydu və Mübariz xalqın mübariz oğluna çevrildi. Mübariz ona qoyulan adı doğrultdu.

ZAMANIMIZA ÖRNƏK OLAN MÜBARİZ GERÇƏKLİKLƏRİ

Qarabağda başlanan savaşın tarixi onun doğulduğu ilə təsadüf edir. Məlumdur ki, Azərbaycana qarşı olan erməni iddiaları 1988-ci ildən baş qaldırır və dünyaya həmin ildə göz açan Mübariz də erməni vəhşiliklərini, onların törətdikləri əməlləri eşidə-eşidə, görə-görə böyüyür. Düşməne qəzəbi də elə ağılı kəsəndən sonra olur. Mübariz Ağakərim oğlu İbrahimov 1988-ci il fevralın 7-də Biləsuvar rayonunun Əliabad kəndində anadan olub. 2005-ci ildə şəhid M.Piriyev adına Əliabad kənd orta məktəbində orta təhsilini başa vurmuş Mübariz həmin il həqiqi hərbi xidmətə çağırılıb. Mübariz İbrahimov uşaqlıqdan hərbiçisi olmağı arzulayırdı. Doğulub boya-başa çatdığı kənddə hamı onun bu arzusundan xəbərdar idi. Mübarizin amalı torpaqlarımızın işğaldan azad olunması uğrunda vuruşmaq idi. Hərbi xidmətini Daxili Qoşunların "N" sayılı hərbi hissəsinin Xüsusi Təyinatlı Böliyyündə keçirib. Hərbi xidmətini 2007-ci ildə çavuş rütbəsində başa vurub. Ardınca mülki işlərdə çalışmış, 2009-cu ilin avqust ayında yenidən gizir rütbəsində hərbi xidmətini davam etdirmişdir. Bir müddət sonra öz istəyi ilə cəbhə bölgəsindəki hərbi hissələrdən birində xidmət etməyə başlamışdır. Mübarizəyə atəşkəs zamanı tək qaldı. Heç kimi narahat etmədən və kömək

ummadan. Bu döyüşə nə qədər tələssə də, amma son məktubunu yazmağı da unutmadı: "Canım, atam və anam. Məndən sarı darıxmayın. İnşallah, cənnətdə görüşəcəyik. Mənim üçün bol-bol dua edin. Vətənin dar günündə artıq ürəyim dözmür. Allaha xatir bunu etməliyəm. Ən azından ürəyim sərnilik tapar. Şəhid olanadək bu şərəfsizlərin üzərinə gedəcəyəm. Şəhid olsam, ağlamayın. Əksinə, sevinin ki, o mərtəbəyə yüksəldim..."

Düşmən üzərinə tək hücum edərək gücünü göstərdi, hünərini dünyaya bəyan etdi. Azərbaycan torpağının belə oğulları yetişdirəndiyinə dünya laqeyd qala bilmədi. İnanmaq çətin olsa da, həyat və gerçəklik bu idi. Zamanımıza örnək olan Mübariz azərbaycanlıların qanını almağa getdi.

"VƏTƏNİN AZADLIĞI ÜÇÜN QURBAN LAZIMDIRSA, BİRİ MƏN!"

Neçə-neçə can aldı düşmən canından! Qorxu və vahimə yaratdı bir gecənin içində düşmən canında. Düşməne aman vermədi. "Vətən", - söyləyib sinəsini qabağa verdi. 18 iyun 2010-cu il tarixində gecə saat 23:30 rədələrində gizir Mübariz İbrahimov təkbaşına iki ordu arasındakı bir kilometrlik minalanmış sahəni keçdi. Ermənistan silahlı qüvvələrinin çox sayda əsgər və zabiti gözələnilməz birinci həmlədə məhv etdi. Sonra isə düşmənin öz silahlarından özünə qarşı istifadə edərək, 5 saat onlarla təkbaşına döyüşdü. Düşməni ağır itkilərə məruz qoydu, onların zəif cınahlarını üzə çıxardı. Beləliklə, Azərbaycan döyüşçüsü səhər saatlarında qeyri-bərabər döyüşdə qəhrəmancasına şəhid oldu. Amma düşməndən aman diləmədi. Onsuz da bu addımı atarkən, geri dönməyəcəyini əvvəlcədən bildirdi. Məqsədi patronu sona çatana qədər qisas almaq idi. Axı yoldaşlarına həmişə deyirdi ki, hərənin öz yolu var: "Mən işə yolumu seçmişəm. Düşməne qan qusdurub ürəyimcə qisas almasam, ele bilərəm ki, Allahım da, valideynlərim də məni bağışlamaz! Vətənin azadlığı üçün qurban lazımdırsa, biri mən!" - dedi və elə də etdi.

Mən ölüm qoy vətən yaşasın, nə qəm, Ölen yox, öldürən etdim addımı. Gənclər ibrət alsın bu əməlimdən, Atram mən adı qisas addımı. Hadisənin səhəri günü atası Ağakərim İbrahimovdan oğlunu xəbər alanda, çoxlu silah götürüb və ərəzidən uzaqlaşdığını bildi-

rəndə, ata inamla və qətiyyətlə bildirir ki, mən oğlumu tanıyıram, sərhədə tərəf gedim. Cəsurluq, igidlik, mərdlik nümayiş etdirən, Azərbaycan əsgərinin qəhrəmanlıq rəmzinə çevrilən Mübariz İbrahimovu, məhz bu ata tərbiyə etmişdi. Onun dəyərlərinə də yaxşı bələd idi. Oğlu fərari, vətən xaini ola bilməzdi.

Mübariz bir gecənin içində şəxsi rəşadət və şücaət nümayiş etdirdi, düşmənin çoxlu sayda canlı qüvvəsini məhv etdi, mövqelərimizin toxunulmazlığını canı bahasına qorudu. Sakit, siyasətdən uzaq bir gənc olsa da əzmini və qətiyyətini nümayiş etdirdi. Tanrısını, vətəninə canından artıq sevmə Mübariz öz qisasını düşməndən belə aldı, oğul vətən borcunu verdi. Şəhid olub, arzusuna qovuşdu.

Ermənilər insanlığa yaraşmayan və insanlıq üçün qara ləkə olduqlarını bir daha Milli Qəhrəmanımızın nəşini belə qaytarmaq istəmədikləri zaman da ortaya qoydular və onu gizlətməyə çalışdılar. Ermənistan tərəfi heç bir sivil qaydalara əməl etmədən, onun cənəzəsini qaytarmaqdan imtina edirdi. Bu, misli görünməmiş vəhşilik, mənəviyyətə və dini normalara sığmayan hərəkət yalnız erməniyə məxsusdur. Azərbaycan Respublikasının, Ermənistan Respublikasının və Rusiya Federasiyası prezidentlərinin Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tənzimlənməsinə dair 27 oktyabr 2010-cu il tarixli birgə bəyanatına uyğun olaraq, eyni zamanda, Əsir və İtkin Düşmüş, Girov Götürülmüş Vətəndaşlarla Əlaqədar Dövlət Komissiyasının beynəlxalq təşkilatlarla apardığı müntəzəm və səmərəli danışıqlar nəticəsində Mübarizin cənəzəsi 6 noyabr 2010-cu il tarixdə vətənə gətirildi. Şəhid qəhrəman İkinci Fəxri Xiyabanda dəfn olundu.

Mübarizin qəhrəmanlığı yüksək qiymətini alıb. "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülüb. Bu gün Biləsuvar rayonunun orta məktəblərindən biri Mübariz İbrahimovun adını daşıyır. Biləsuvar rayonunda küçələrdən biri Mübariz İbrahimovun adındadır. Keçdiyi qısa 22 illik ömür yolu neçə-neçə əsrləri əhatə edəcək. Şücaəti, qeyri-adi cəsəreti ilə əfsanəyə çevrilən Mübariz İbrahimov özünəməxsus qəhrəmanlıq məktəbi yaratdı. Vətəni necə sevməyi, Azərbaycanı necə qorumağı bir daha əməlləri və keçdiyi şanlı yolu ilə bizlərə öyrətdi.

Azərbaycan Mübarizlərin qanını yerdə qoymadı. Zaman yetişdi və 44 günlük Vətən müharibəsində yetişən mübarizlər qisası qiymətə qoymadılar. Bu gün Azərbaycanda minlərlə MÜBARİZLƏR var.

Bizim qəhrəmanlarımız ermənilərin yaratdığı "qəhrəmanlar" kimi mif deyil. Biz ermənilər kimi uşaq başı kəsən, qadın və qocalara divan tutanları qəhrəman etmirik, bizim Mübariz kimi real igidimiz var ki, tarixə şəhidlik zirvəsinə yüksələrək adlarını yazıblar. Torpaqlarımızı işğaldan azad edən igid ŞƏHİDLƏRİMİZ!!!

NƏZAKƏT ƏLƏDDİNQIZI

Coxsərlilik bəşər tarixində imperialist qüvvələr, terrorçu təşkilatlar çoxsaylı amansız soyqırımlar, qətlialmlar törədiblər. Hansı ki, bu cinayətlər insanlığa vurulan ən dəhşətli cinayətlər olub. Tarixdə müstəmləkə siyasəti aparən imperiya cəlladları insanlara qarşı ən qəddar cinayət üsullarından istifadə etməkdən çəkinməmişlər. Bununla digər xalqların da gözlerini qorutmaq və müqavimət niyyətində olan əhalini qeyri-şərtsiz təslim olmağa vadar etmək olub. Təəssüflər olsun, dünya yaranandan bu günə qədər insanlar bir-birini öldürmək, torpaqlar işğal etmək, daha çox var-dövlətə sahib olmaq üçün müharibələr törədiblər. Müasir dövrdə İraqda, Suriyada, Əfqanıstanda, Afrikada və digər ərazilərdə tökülən insan qanları hədəfində varlanmaq iştahası dayanır. Onlar üçün şərt deyil neçə yüz şəhər dağıdıldı, viran edildi, milyonlarla insan həyatından oldu, şikəst oldu. Əsas məqsəd ondan ibarətdir ki, varlı və işğalları həyata keçirə bilərlər. Tarixi mənbələrə istinadən qeyd etmək olar ki, qədim dövrdə elə müharibələr olub ki, cəlladlar işğal etdikləri şəhərlərin əhalisini bir nəfərə kimi qılıncdan keçiriblər, hətta kənd və qəsəbələrin daşını daş üstə qoymayıblar. Yunan tarixçisi Fukidid eramızdan əvvəl V əsrdə, Pelopennes müharibəsi (431-404) zamanı afinalıların Melos adası sakinlərini son nəfərinə-dək məhv etdiyini yazıb. 1226-cı il də Cingiz xan Nişapur şəhərinin əhalisini tamamilə qılıncdan keçirib. Hitler ikinci dünya müharibəsi zamanı törətdiyi vəhşiliklər, qətlialmlar dünya tarixinin ən qanlı səhifəsi olaraq qeyd edilir. Yəni dünya yaranandan bu günədək soyqırımı hallarına rast gəlinib. Soyqırımı anlayışının hüquqi mənası BMT Baş Assambleyasının 9 dekabr 1948-ci il tarixli 260 A sayılı qətnamə ilə qəbul etdiyi "Soyqırımı cinayətinin qarşısının alınması və ona görə cəzalar haqqında" Konvensiya ilə müəyyən edilmişdir ki, hər hansı milli, etnik, irqi və ya dini qrupların tam və ya qismən məhv edilməsi niyyəti ilə aşağıdakı hərəkətləri bildirir: - belə bir qrupun üzvlərinin qətlə yetirilməsi; - hər hansı belə bir qrup üçün qəsdən onun tam və ya qismən məhvini hesablanmış həyat şəraitinin yaradılması; - belə bir qrup arasında uşaq doğumunun qarşısının alınmasına hesablanmış tədbirlər; - uşaqların zorakılıqla bir insan qrupundan digərinə verilməsi.

Soyqırımı cinayətini təşkil edən əməllərdən hər biri şüurlu və əvvəlcədən düşünülmüş olur

Soyqırımı cinayəti üçün xüsusi niyyətin olması zəruri element sayılır. Bu obyektiv soyqırımı cinayətinin digər analogi beynəlxalq cinayətlərdən fərqləndirir. Soyqırımı cinayətini təşkil edən əməllərdən hər biri şüurlu və əvvəlcədən düşünülmüş olur. Bu əməllər heç bir halda təsadüf və ya ehtiyatsızlıq nəticəsində törədilə bilməz. Soyqırımı cinayətinin təhlili zamanı onun 3 əsas hissəsi üzə çıxarır: - məlum, milli, etnik, irqi və ya dini qrupun varlığı; - belə bir qrupun tamamilə və ya qismən məhv edilməsi niyyətinin olması. Soyqırımı qurbanlarının müəyyən edilməsinin həlledici əlaməti onların fərdliliyi deyil, məhz onların qrupa mənsubluğudur; - niyyət qrupun məhv edilməsindən ibarət olmalıdır. Soyqırımı bütöv bir insan qrupunun mövcudluq hüququnu tanımaqdan imtina etməkdir. Ayrıca bir insanın qətlə yetirilməsi (soyqırımı) ayrıca bir fərdin yaşamaq hüququnu tanımaqdan imtina kimi xarakterizə olunur. İlk dəfə olaraq, kütləvi insan qətlialmlarının soyqırımı sayılması təklifini 1933-cü ildə yəhudi əsilli polşalı hüquqşünas Rfael Lemkin İspaniyada keçirilən cəza hüququnun eyniləşdirilməsinə dair V beynəlxalq konfransda irəli sürmüş və uzun müzakirələrdən sonra təklifini qəbul etdirə bilmişdir. Sonradan, yeni müharibənin Almaniyanın məğlubiyəti ilə başa çatmasından sonra Nürnberg Beynəlxalq Hərbi Tribunalı nasistləri "insanlığa əleyhinə cinayətlərin" törədilməsi barədə qərar qəbul etdi. Qərar "genosid"

Bəşəriyyətin ən dəhşətli soyqırımı - Xocalı

sözü ittihamnamə aktına daxil edildi. "Soyqırımı cinayətinin qarşısının alınması və cəzalandırılması haqqında" BMT Baş Məclisinin 9 dekabr 1948-ci il tarixli qətnaməsi qəbul edilmişdir. Konvensiya 19 maddədən ibarətdir. İndiyədək dünyanın 153 ölkəsi bu Konvensiyayı ratifikasiya etmişdir. 31 may 1996-cı ildə Azərbaycanın Ümummilli Lideri Heydər Əliyev tərəfindən imzalanmış qərarla bu Konvensiyaya qoşulduğunu bəyan etmişdir. 25 iyun 1996-cı ildə isə Azərbaycan parlamenti bu qanunu ratifikasiya etmişdir. Konvensiya soyqırımı beynəlxalq hüquq normalarını pozan cinayət əməli kimi təsvir etmişdir. Həmin Konvensiyanın 1-ci maddəsində qeyd olunur ki, razılığa gələn tərəflər sülh və yaxud müharibə dövründə törədilməsindən asılı olmayaraq soyqırımı, beynəlxalq hüquq normalarını pozan cinayət olduğunu təsdiq edirlər və bu cinayətin qarşısını almaq və cəza tədbirlərini həyata keçirmək öhdəliyini götürürlər. Bu sənədi imzalamış dövlətlər soyqırımının qarşısını almaq üçün tədbirlər görmək və ona görə cəzalandırmaq öhdəliklərini öz üzərlərinə götürmüşlər.

Bəşər tarixinin qanlı soyqırımları

Mövcud faktlar və tarixi araşdırmalar təsdiq edir ki, 23 milyondan çox Amerika aborigenlərinin qətlə yetirilməsi bəşər tarixinin ən genişmiqyaslı soyqırımı hesab olunur. Avstraliya aborigenlərinin soyqırımı da həyata keçirilmişdir. Belə ki, 1788-ci ildən başlayaraq Avstraliyada Avropa müstəmləkəçiləri məskunlaşmağa başladılar. O zaman yerli aborigenlərin sayı təxminən 750 000 nəfər təşkil edirdi. Lakin 1911-ci ildə onların sayı cəmi 31 000 nəfər idi. Onların əksəriyyəti xəstəlikdən, deportasiyadan, qətlialmdan və aclıqdan həlak oldu. Almanlar tərəfindən Namibiyanın yerli xalqlarının məhv edilməsi nəticəsində 65 000 xerero (onların 80 faizi) və 10 000 nama (onların 50 faizi) həlak olmuşdur. 1985-ci ildə BMT Namibiya yerli xalqların məhv edilməsi cəhdini XX əsrin birinci soyqırımı aktı kimi qiymətləndirdi. 2004 ildə Almaniya hakimiyyəti Namibiya soyqırımının törədilməsini etiraf etdi və rəsmi üzr istədi. XX əsrin ən səs-küylü genosid faktlarına nasist Almaniya tərəfindən yehudilərin məhv edilməsini (Xolo-

kost), almanların tərtib etdiyi "Ost plan"ı, İkinci Dünya müharibəsi zaman Paveliçin xorvat rejimi tərəfindən serblərin məhv edilməsini, Yaponiya ordusu tərəfindən törədilmiş beynəlxalq cinayətləri (müharibə bitdikdən sonra mütəfiqlər tərəfindən hərbi cinayətlərin törədilməsində ittiham olunan təxminən 5000 yapon hərbiçisi üzərində məhkəmə prosesləri keçirilmiş və onlardan 4400 nəfəri məhkum edilmiş, 1000 nəfərinə isə ölümlə cəzası kəsilmişdir), 1975-1979 illərdə Pol Pot və İyənq Sari rejimi tərəfindən Kambocada 3 milyona qədər insanın məhv edilməsini, 1994-cü ildə Ruandada baş vermiş soyqırımı (bunun nəticəsində 800 minə yaxın insan həlak olmuşdur), 1995 - ci ildə Srebrenisada Bosniya müsəlmanlarının Bosniya serbləri tərəfindən kütləvi qırğını, Darfurda yerli əhalinin soyqırımı (BMT hesablamlarına əsasən, həlak olanların sayı 180 mindən artıqdır) və s. aid etmək olar. Qəbul edilən qərarlara və yuxarıda qeyd olunan prinsiplərə əsasən, demək olar ki, ermənilərin 1992-ci il fevral ayının 25-dən 26-na keçən gecə Xocalı şəhərində törətdikləri kütləvi insan qətlialmı soyqırımı aktları kateqoriyasına aiddir. Ermənilərin törətdiyi bu soyqırımı nəticəsində 613 nəfər azərbaycanlı, o cümlədən, 63 azyaşlı uşaq, 106 qadın, 70 qoca qətlə yetirilmişdir. 8 ailə bütövlükdə məhv edilib, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq valideynlərindən birini itirmiş, 487 nəfər yaralanmış, onlardan 76-sı uşaq, 1275 dinc sakin əsir götürülmüş, 150 nəfər isə itkin düşmüşdür. Xocalı hadisələrini beynəlxalq hüquq əsasında soyqırımı cinayəti aktı kimi təsvir etməyə imkan verir: 1. BMT Baş Assambleyası tərəfindən 260 A (III) sayılı qətnamə ilə qəbul edilmiş 9 dekabr 1948-ci il tarixli "Soyqırımı cinayətinin qarşısının alınması və ona görə cəzalar" Konvensiyası. 2. Nömrəq Hərbi Tribunalının Nizamnaməsi. 3. Beynəlxalq Cinayət Tribunalının Yuqoslaviya üzrə Nizamnaməsi (maddə 4). 4. Beynəlxalq Cinayət Tribunalının Ruanda üzrə Nizamnaməsi (maddə 1). 5. Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin statusu (maddə 6). 6. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi (maddə 103). 7) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında" 26 mart 1998-ci il tarixli Fərmanı. Beləliklə, Xocalı şəhərində əhaliyə - ermənilər tərəfindən etnik azərbaycanlılara qarşı törədilmiş hərəkətlər beynəlxalq hüquqi sənədlərə uyğun olaraq soyqırımı kimi təsvir olunur və beynəlxalq hüququn prinsiplərinə uyğun olaraq bəşəriyyətə qarşı cinayətdir. Xocalı soyqırımı şahidlərinin ifadələrindən və aparılan araşdırmalar zamanı məlum olmuşdur ki, ermənilər tərəfindən qətlə yetirilmiş azərbaycanlı uşaqların sinəsi yarılib ürəkləri parçalanmış, əksər meyitlər isə tikə-tikə doğranmışdır.

rımı kimi təsvir olunur və beynəlxalq hüququn prinsiplərinə uyğun olaraq bəşəriyyətə qarşı cinayətdir. Xocalı soyqırımı şahidlərinin ifadələrindən və aparılan araşdırmalar zamanı məlum olmuşdur ki, ermənilər tərəfindən qətlə yetirilmiş azərbaycanlı uşaqların sinəsi yarılib ürəkləri parçalanmış, əksər meyitlər isə tikə-tikə doğranmışdır.

Xocalıda soyqırımı aktını törədənler cəzasız qalmayacaqlar

BMT Təhlükəsizlik Şurası beynəlxalq cinayət törətmiş fiziki şəxslərin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi üçün "ad hoc" qaydasında ilk dəfə 23 fevral 1993-cü il tarixli 808 nömrəli və 25 may 1993-cü il tarixli 827 nömrəli qətnamələrinə əsasən "1991-ci ildən keçmiş Yuqoslaviya ərazisində törədilmiş beynəlxalq humanitar hüququn ciddi pozuntularına görə məsuliyyət daşıyan şəxslərin təqib edilməsi üzrə Beynəlxalq Tribunal" yaratmışdır. Bu tribunalın əsasnaməsi də təsdiq olunmuşdur. Keçmiş Yuqoslaviya üzrə Beynəlxalq Cinayət Tribunalının (KYBCT) birinci hökmü 29 noyabr 1996-cı ildə çıxarılmışdır. Ümumilikdə 144 məhkəmə prosesi keçirilmişdir (o cümlədən, 94-ü serblərə, 33-ü xorvatlara, 8-i Kosovo albanlarına, 7-si Bosniya müsəlmanlarına və 2-si makedoniyalılara qarşı). Həm də Haaqa Tribunalının ittihamları Bosniya serblərinin rəhbəri P.Miadiç və R.Karadiçə qarşı da irəli sürülmüşdür. İkinci Beynəlxalq Tribunal Ruanda üzrə yaradılmışdır. Bu məhkəmənin vəzifəsi 1994-cü ildə Ruandada və qonşu ölkələrdə soyqırımının bəşəriyyətə əleyhinə cinayətinin araşdırılması idi. BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1994-cü il noyabrın 8-də qəbul etdiyi 955 sayılı qətnaməsinə əsasən, "1994-cü ilin 1 yanvarından 31 dekabrına qədər Ruanda ərazisində və qonşu dövlətlərin ərazilərində törədilən soyqırımı və digər oxşar pozuntulara görə məsuliyyət daşıyan Ruanda vətəndaşları tərəfindən törədilən beynəlxalq humanitar hüququn ciddi pozuntularına görə məsuliyyət daşıyan şəxslərin məhkəmə qaydasında təqib edilməsi üzrə Beynəlxalq Tribunal" yarandı və onun əsasnaməsi təsdiq olundu. Beynəlxalq qanlara əsasən Xocalıda qətlialmlar törətmiş Sarkisyanın, Koçaryanın, Ohanyanın və digər vəhşilərin məhkəmə qarşısına çıxarılaraq cəzalandırılması ədalətin qismən də olsa bərpası demək olar. İngilis jurnalisti Tomas de Val "Qarabağ" kitabında konkret olaraq göstərir ki, Xocalı soyqırımının törədilməsi ilə bağlı Serj Sarkisyanın sual etdikdə, o, Xocalı soyqırımını bilərəkdən törətdiklərini etiraf edib: "Serj Sarkisyan dedi ki, azərbaycanlılar elə bildirdi ki, zarafat edirik, biz Xocalıda heç bir cinayət törətməyəcəyik. Amma biz azərbaycanlılara sübut etdik ki, bunu bacarıyıq". Artıq Azərbaycan 44 günlük Vətən Müharibəsi və daha sonra 23 saat 44 dəqiqə çəkən anti-terror əməliyyat tədbirləri ilə ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa edib. Artunyan, Vardanyan, Qukasyan, Saakyan və digər soyqırımı aktları törədənler cəngəvər oğullarımız tərəfindən həbs ediləblər və əlləri qandallı Bakıya gətirilərək istintaqa təhvil veriliblər. Onları ən ağır cəzanın gözlədiyi şübhəsizdir. Lakin bu yetərli olmamalıdır. Xocalıda uşaqları öldürən, ailələri məhv edən Koçaryan və Sarkisyanın məhkəmə qarşısına çıxarılmalıdır. Çünki sözügedən cəlladlar Xocalı şəhərində insan qırğınlarının törədilməsində əsas təşkilatçılar olublar. Bunu Sarkisyan özü açıq şəkildə etiraf edib. Bu barədə yuxarıda daha geniş yer ayırdıq. Bu baxımdan Interpol vasitəsi ilə Sarkisyanın və Koçaryanın həbs edilərək Azərbaycan hüquqmühafizə orqanlarına təhvil verilməsi barədə davamlı iş aparılmalıdır. Düzdür, cinayət cəzasız qalmayacaq. Günün birində o cəlladlar da həbs ediləcək və Azərbaycanın istintaq orqanlarına təslim olunacaqlar.

İLHAM ƏLİYEV

Fransada azadlıq uğrunda korsikalıların mübarizəsinə Makron hakimiyyəti nə qədər mane olmağa çalışsa da, repressiyalar nə qədər davam etdirilsə də, bunun qarşısını almaq cəhdi heç də baş tutana oxşamır. Amma yeni yaradılmış Nazione partiyasının sıralarının gündən artması ilə Fransa hökuməti də barışa bilmir. Bu səbəbdən də həmin partiyanın fəallarının evlərinə hücumlar edilir və insan haqlarından, söz azadlığından, demokratiyadan dəm vuran bir ölkədə, Fransada sadalanan ali dəyərlər qətiyyənlə hesab alınmır.

Korsikalılara qarşı Fransa polisinin son dərəcə qəddar davranışlarının azadlıq uğrunda mübarizəyə qalxanları susdura bilmədiyi göz önündədir. Bir Avropa ölkəsində, Fransada müşahidə edilən repressiyalar heç bir fayda vermir və həmin ölkə hakimiyyətinin təzyiqlərinə məhəl qoymayan Nazione partiyasının Bastia şəhərində mətbuat konfransı keçirməsi, onlara qarşı hökumətin atdığı addımları qətiyyətlə pisləməsi təsdiq edir ki, azadlıq uğrunda mücadilə edənləri susdurmaq mümkün deyil və artıq onlar Parisə meydan oxuyurlar. Mətbuat konfransında çıxış edən partiyanın sözcüsünün və digər üzvlərinin məhz Fransa polisi tərəfindən həbs edilərək Parisə göndərilən iki Nazione partiyası fəalının dərhal azad edilməsini tələb etmələri, eləcə də daxili işlər naziri Cerald Darmanın Korsikaya səfəri zamanı bütün korsikalıları etiraz nümayişi keçirməyə çağırmaları təsdiq edir ki, vəziyyət artıq Makron hakimiyyətinin düşündüyündən də gərgindir. Görünür, Paris buna görə də sözügedən partiyanın fəallarına qarşı son dərəcə amansızlıq edir.

Nazione partiyasının Baş Assambleyasının ilk iclasından cəmi iki gün keçdikdən sonra Fransa hakimiyyətinin həmin partiyanın iki fəalını, Anto Simoni və Nikolas Pinzuti həbs etməsi azadlıq uğrunda mübarizəyə qalxan korsikalıların qətiyyənlə qarşıdurmasıdır. Fransa polisi tərəfindən edilən qəddarlıq, sözügedən partiyanın fəallarına və onların ailələrinə qarşı qəsdən edilən təcavüz azadlıq uğrunda mübarizəyə qalxanları daha da birləşdirib və sıralarını sıxlaşdırıb. Nazione partiyası fəallarının evlərinə basqın edilməsi, qapılarının sındırılması, öz övladlarının gözü qarşısında atalarının yerə uzadılaraq həbs edilməsi, onların evlərində əşyaların dağılıması, uşaqlarının oyuncaqlarının belə sındırılması həmin partiyanın üzvlərində hiddətə səbəb olub və bu, Fransa hakimiyyətinə qarşı onların qəzəbini daha da artırıb.

Mülki şəxslərə qarşı edilənləri Nazione partiyası ən pis avtoritar rejimlərə layiq olan acınacaqlı və qəbul edilməz hərəkət adlandırır. Mətbuat konfransında partiya üzvləri Fransa hakimiyyətinin onlara qarşı qəddarcasına davranışlarını qətiyyətlə pisləyiblər və bu barədə yerli, eləcə də xarici mətbuata bildiriblər. Qeyd olunub ki, milli azadlıq hərəkatına qarşı Fransa hökumətinin bu təcavüzündə yeganə məqsəd Nazione partiyasının fəaliyyətini, ümumiyyətlə, böyük xalq hərəkatını dayandırmaya, eləcə də onun siyasi iradəsini qırmaqdır. Hər bir halda, həmin partiyanın qətiyyətli olduğu özünü göstərir, əks halda bu qədər amansızlıq və qəddarlıq onları öz yoldan döndərərdi. Əgər, Fransa polisinin qəddarlığı, həmin ölkə hakimiyyətinin repressiyaları fonunda Nazione partiyası yenə də öz fəaliyyətini və mübarizəsini davam etdirəcəyini bəyan edirsə, deməli, həqiqətən də çox israrlıdır.

Göründüyü kimi, Fransa hakimiyyəti də korsikalılarla razılaşmaq və öz repressiyalarından əl çəkmək niyyətində deyil. Təsəffü deyil ki, Nazione partiyası mətbuat konfransında Fransanın siyasi liderlərinin hələ bundan sonra da güc, hakimiyyət amilinə arxalanacağını bildirir. Deməli, partiya üzvləri görür ki, ölkə hakimiyyəti onlara qarşı hələ bundan sonra da davamlı şəkildə amansızlıq etmək niyyətindədir. Həqiqətən də görünən odur ki, artıq proseslər çox kobud bir forma alıb və Makron hakimiyyəti insan azadlığından dəm vurduğu halda öz ölkəsinin daxilində artıq bu ali dəyərə zərrə qədər də məhəl qoymur. Əksinə, rəsmi Parisin istənilən qəddar davranışa əl atacağını elə korsikalılar özləri

Korsikalıların mübarizəsi fonunda CİDDİ PRESEDENT

də yaxşı bilirlər və buna əmindirlər. Çünki bilirlər ki, Fransa hökumətinin demokratiya və insan azadlığına, söz azadlığına hörmət etmək kimi bir niyyəti yoxdur. Ümumiyyətlə, Fransa tərəfindən bu vaxta qədər törədilən qanlı cinayətlər, Afrika ölkələrində qətlərə həmin ölkənin imza atması, milyondan artıq insanın tələfatına rəvac verməsi belə bir qənaətə gəlməyə əsas verir.

"Bizim siyasi mübarizəmiz Korsika və korsikalıların maraqlarının qətiyyətlə müdafiəsinə əsaslanır", - deyərək siyasi partiyanın sözcüsünün vurğulaması onu göstərir ki, Fransa hakimiyyəti bilərəkdən istiqbal hərəkatının təşəbbüsünü belə beşiyində boğmaq niyyətindədir. Bu, həm də onu deməyə əsas verir ki, Fransa polisinin qəddar davranışı, hökumətin davam etdirdiyi repressiyalar Korsikanın müstəqilliyi uğrunda mübarizə aparən yeganə siyasi hərəkatın zərərsizləşdirilməsi siyasətinin tərkib hissəsidir. Həbslər də məhz həmin siyasi hərəkatın dayandırılması və bunun qarşısının alınması məqsədi daşıyır və korsikalılar bunu özləri də yaxşı başa düşürlər deyərək qətiyyənlə geri çəkilmək niyyətində deyillər.

"Repressiyalar milli mübarizəmizi dayandırmaya və təslim olmağa heç vaxt bizi məcbur edə bilməz. Nazione partiyası bizim siyasətimizlə razılaşan bütün korsikalıları birləşdirərək siyasi layihəsini yaxın günlərdə də tətbiq etməyə davam edəcək", - deyərək partiya üzvləri yaxın günlərdə fəaliyyətlərinin daha da intensivləşəcəyini vurğulayıblar. Bu, artıq rəsmi Parisə qarşı meydan oxumaq deməkdir və bunun ardınca Fransada daha geniş miqyaslı polis qəddarlığının şahidi olacağına qətiyyənlə şübhəmiz yoxdur. "Repressiyaya son!" şuarı belə Fransa hökumətinin təzyiqlərinin davam edəcəyinə sözügedən partiyanın əminliyinin təsdiqidir.

Həqiqətən də 18 nəfərdən ibarət maskalı fransız polisinin Nazione fəallarının evlərinə basqın etməsi qəbul edilməz haldır. Özü də Makron hakimiyyətinin bu addımı Fransada əslində, demokratiya deyil, diktaturanın hökm sürdüyünü təsdiq edir. Məhz Nazione partiyasının üzvləri belə bu reallığı vurğulayırlar və qeyd edirlər ki, belə bir vəziyyət yalnız avtoritar rejim şəraitində mümkün ola bilər. Bir sözlə, azadlıq arzusunu dinc şəkildə ifadə edən korsikalılara, Nazione partiyası fəallarına qarşı Fransa hökumətinin atdığı addım elə həmin ölkə daxilində repressiya və qəddarlıq kimi qiymətləndirilir. Elə həmin ölkə daxilində qeyd olunur ki, belə qəddarlığa və repressiyalara rəvac verən, yol verən ölkə demokratik ola bilməz. Qəti şəkildə bildirilir ki, Fransada demokratiya yox, diktatura hökm sürür və haqlı olaraq qeyd olunur ki, bu ölkədə avtoritar rejim var.

İndi bizim üçün də maraqlıdır ki, bəs AŞ-

PA deyilən qurumda, digər beynəlxalq təşkilatlarda demokratiyadan ağız dolusu danışan Fransa nə eəcə öz daxilində həmin ali dəyərə zərrə qədər də hörmət etmir? Ümumiyyətlə, Makron demokratiyanı belə yüksək qiymətləndirirsə, bəs niyə öz ölkəsində bunu tətbiq etmir? Dünyaya demokratiya dərsi keçən, ələlxüsus da xalqların öz müqəddəratını təyin etmə hüququnu guya müdafiə edən, dil, din azadlığından dəm vuran Fransa guya müdafiə etdiyi dəyərləri Korsika adasında niyə nəzərə almır və tapdalayır? Niyə Korsika adasında baş verən hadisələr, korsikalıların öz müqəddəratını təyin etmək istəklərini, müstəqil olmaq arzularını bəyan etmələri rəsmi Parisi narahat edir? Axı repressiyaların səviyyəsini gündə-gündən artırmaqla, Korsikadakı hərəkatı boğmaq niyyəti və cəhdi Fransanın dəm vurduğu ali dəyərlərlə, ələlxüsus da xalqların öz müqəddəratını təyin etmə hüququnu guya müdafiə etməsi ilə qətiyyənlə üst-üstə düşür.

Diqqətə çatdıraq ki, korsikalılar Avropanın ən qədim xalqlarındandır və onlar Korsika adasının yerli əhalisi, yəni, aborigin xalqıdır. Korsikalılar özünəməxsus mədəniyyətə, özünəməxsus dil və adət-ənənəyə sahibdirlər. Onların mədəniyyətləri də, adət-ənənələri də, dilləri də fransızlarınkindən fərlidir. Ümumiyyətlə, korsikalılar fransız deyillər. Korsikalılar əsrlərdir ki, müstəqil olmaq arzusundadırlar. Bu gün Fransa hökumətinin barışmaq istəmədiyi hal, məhz korsikalıların yenidən öz müqəddəratını təyin etmək istəyinin, müstəqil olmaq, azad olmaq arzusunun yenidən bəyan edilməsidir. Bəli, korsikalılar öz müqəddəratlarını özləri təyin etmək istəyirlər, azad və müstəqil olmaq istəyirlər. Rəsmi Parisin onların dilini belə qadağan edərək, onları asimilyasiya etmək cəhdini korsikalılar qətiyyənlə qəbul etmirlər. Artıq əsrlər boyu Fransa hökuməti ilə kompromis də işə yaramır və görünən odur ki, Korsika adasının yerli xalqı öz istəyində, azad olmaq, müstəqil olmaq niyyətində israrlı və qətiyyətlidir. Amma Fransa hökuməti, Azərbaycanın Qarabağ iqtisadi rayonunda məskunlaşan ermənilərin guya öz müqəddəratını özləri təyin etmə hüququnun təmin edilməsini tələb edən Makron hakimiyyəti bu barədə eşitmək belə istəmir. Maraqlıdır, Makron öz müqəddəratını təyin etmə deyəndə, müstəqillik, azadlıq, söz azadlığı və demokratiya deyərək dünyaya səs salanda ancaq başqa ölkələrdə bunu tətbiq etməyi nəzərdə tutmuş?

Çox maraqlı və həm də ciddi bir presedent ortaya çıxır. Bilirik ki, korsikalılar öz doğma torpaqlarında, onlara məxsus olan ərazilərdə azadlıq istəyirlər, müstəqil olmaq arzularını, niyyətlərini bəyan edirlər, başqalarına məxsus olan ərazilərdə və torpaqlarda yox. Onlardan fərqli şəkildə isə ermənilər başqa ölkənin ərazisində, başqa bir dövlətə və xalqa

məxsus torpaqlarda bu müstəqilliyi "qoparmaq", öz müqəddəratını təyin etmək, müstəqil dövlət olmaq, hətta başqa ölkəyə məxsus ərazilərdə ikinci bir erməni dövləti yaratmaq niyyətindədirlər. Maraqlıdır, nə eəcə ermənilərin məhz Azərbaycanın Qarabağ iqtisadi rayonunda mifik müstəqillik arzularını ali məqsəd, mütləq şəkildə reallaşdırılmalı olan məram kimi müdafiə edən Makron, demək olar ki, bütün platformalarda, beynəlxalq qurumlarda bunu dəstəkləyən bir avropalı lider, bir Avropa ölkəsinin prezidenti indi öz ölkəsində, həqiqətən də sadalanan hüquqları olan xalqa müstəqillik əldə etmək üçün qətiyyənlə imkan vermir? Azərbaycan ərazilərini öz xoşuna və könüllü şəkildə tərk edənlərə qarşı guya qeyri-qanuni davranıldığını, təzyiqləndiyini, hüquqlarının pozulduğunu utanmadan deyən Makron indi hansı üzlə öz ölkəsində insanların səsini boğur, evlərinə basqın etdirir və hüquqlarını tapdalayır?

Yeri gəlmişkən, rəsmi Parisə, Fransa hökumətinə xatırlatmaq istərdik ki, Azərbaycanın Qarabağ iqtisadi rayonunda sonradan məskunlaşan və cəmi bir neçə onillər boyu yaşayan ermənilər, həmin əraziləri, həmin torpaqları ələ keçirmək və orada yeni bir dövlət qurmaq niyyətində, arzusunda olublar və hələ də bu arzu onların başlarını dumanlandırmaqdadır. Makron cənablarına bir daha xatırlatmaq istərdik ki, ermənilər öz müqəddəratları deyərək, Azərbaycan ərazilərində, bizim torpaqlarımızda ikinci bir erməni dövləti qurmağı nəzərdə tuturlar. Dünyanın heç bir xalqı yer planetində ikinci dövlətə sahib olmadığı halda, tarix boyu bir yerdən başqa yerə köç etmək məcburiyyətində olan, öz torpaqları, vətəni olmayan haylar həyasızcasına onlara bir zamanlar Rusiya tərəfindən rəsmən "pay edilən" torpaqlarda dövlət qurmağa kifayətlənməyərək, ikinci bir erməni dövlətini, özü də yenə Azərbaycan ərazilərində qurmağı utanmadan bəyan edirlər və Makron kimi ermənidən bəyər erməni də bunu dəstəkləyir.

İndi Makron ciddi bir presedentin ortada olduğunu fərqində olmalıdır. Fərqində olmalıdır ki, əgər xalqlara öz müqəddəratını həll etmək imkanı verilmədirsə, bu imkan qətiyyənlə belə bir hüquq olmayan ermənilərə yox, ilk növbədə və birbaşa korsikalılara verilməlidir. Qonşu dövlətin ərazilərində və özlərinə məxsus olmayan torpaqlarda ermənilərin öz müqəddəratını təyin etmək, müstəqillik əldə etmək, ikinci bir erməni dövləti qurmaq cəfəngiyyəti yox, məhz mədəniyyəti, dili, adət-ənənələri belə fransızlardan tamamilə fərqli olan və yerli, aborigin xalq olan korsikalıların öz müqəddəratlarını həll etmək hüquqları var. Azərbaycanın Qarabağ iqtisadi rayonuna köçürülən erməni əsillilərdən fərqli olaraq, məhz Korsika adasının yerli sakinləri, korsikalılar öz müqəddəratlarını da təyin etməlidirlər və öz müstəqilliklərini də bəyan etməlidirlər, hətta müstəqil dövlət olmalıdırlar. Dəfələrlə müxtəlif platformalarda olmayan hüquqdan ağız dolusu danışan, erməni dəyirmanına erməni baş nazirdən belə çox su tökdüyü ilə utanmadan fəxr edən Makron bilməlidir ki, məhz korsikalılarla bağlı məsələ çox ciddi bir presedent deməkdir. O, əgər ermənilərə Fransa ərazilərində ikinci bir erməni dövləti qurmağa imkan vermirsə, heç olmasa, Korsika adasının yerli əhalisinə, aborigin xalqına, korsikalılara imkan versin. Yox, əgər bunu da bacarmırsa, o zaman ermənilərin uydurmalarına ələt olaraq, hansısa mifik cəfəngiyyətlərinə əsaslanaraq, onlara aid olmayan ərazilər barədə sayıqlamalarına da olsa son qoysun. Əks halda, bundan sonra daha güllünc görünəcək və məhz korsikalılarla bağlı daha ciddi bir presedent onun qarşısında olacaq.

İnam Hacıyev

Azərbaycanda sosial təminat sistemi, səmərəli əmək bazarının inkişafına təkan verməklə əhəlinin iqtisadi problemlərinin azaldılmasına yönəlmiş proqramlardan ibarətdir. Sosial sığorta sistemində pensiyalar, işsizlik müavinətləri, tibbi sığorta və digər sosial müavinətlər daxildir.

Məlum olduğu kimi, fevral ayının 5-də Prezident İlham Əliyev "Əmək pensiyalarının indeksləşdirilməsi haqqında" Sərəncam imzalayıb. Sərəncamla 2024-cü il yanvarın 1-dək təyin edilmiş bütün pensiyalar 2023-cü il üzrə orta aylıq nominal əməkhaqqının illik artım tempinə uyğun olaraq 11,2 faiz indeksləşdirilməklə bu ilin 1 yanvar tarixindən artırılır.

Həmçinin qulluq stajına görə əlavələr təyin edilmiş pensiyaların həmin əlavələrlə birlikdə müəyyən edilmiş məbləğlərinin və 2023-cü il yanvarın 1-dən pensiyaların tərkibinə daxil edilən maddi yardımların da qeyd olunan qədər indeksləşdirilməklə bu ilin əvvəlindən artırılması təmin edilir. Artımlar elektron sistem üzərindən avtomatik şərəitdə həyata keçirilir və pensiyaçıların bunun üçün hər hansı sənəd təqdim etmələrinə, müraciətinə ehtiyac yoxdur.

Yanvar ayı üzrə pensiyalara edilmiş artımlar fevral ayının pensiyası ilə birgə ödəniləcək. Məsələn, şəxsin pensiyası 500 manatdırsa, bu məbləğ cari il yanvarın 1-dən 11,2 faiz, yəni 56 manat artırılmaqla 556 manata çatdırılacaq, yanvar ayının 56 manat artımı da fevral ayının pensiyasına əlavə olunaraq veriləcək. Ümumilikdə 1,1 milyon pensiyaçını əhatə edən artımlar üçün illik əlavə olaraq təqribən 630 milyon manat xərclənəcək.

Məlumat üçün bildirək ki, pensiyaların indeksləşdirilməklə artırılması ötən ilin əvvəlindən bütün növ pensiyalara şamil olunur. Hazırkı artım da həm ümumi əsaslarla pensiya təyin olunmuş, həm də qulluq stajına görə əlavə alan pensiyaçıları, yəni pensiyaçı olan hərbi qulluqçular, hüquq-mühafizə orqanları əməkdaşları və başqalarını əhatə edir.

manat), orta aylıq əməkhaqqı 71,3 faiz (545 manat - 933,8 manat), median əməkhaqqı 2,2 dəfə (486 manata çatıb), əməkhaqqı fondu 2,7 dəfə, sosial müavinət və təqaüd ödənişləri 5 dəfəyə yaxın (illik 400 mln. manat -1,9 mlrd. manat), ünvanlı yardımın orta aylıq məbləği 2,8 dəfə artıb (175 manat / 487 manat). O cümlədən ehtiyac meyarı 2,3 dəfə artaraq (116 manat / 270 manat) yaşayış minimumuna bərabərdir. Həmçinin 10 yeni sosial ödəniş növü təsis edilib.

Aparılan sosial islahatların mühüm bir istiqaməti pensiya təminatını əhatə edib və pensiyaçılarımızın sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə 50-dək əlavə və dəyişiklik edilməklə, erkən pensiya hüququ olan kateqoriyaların sırası genişləndirilib. Güzəştli şərtlərlə yaşa görə əmək pensiyası hüququ verən sahələr sırasına yeni 59 vəzifə, peşə əlavə edilib və s.

Ötən ilin əvvəlindən pensiyaların hər il indeksləşdirilərək artırılmasında bütün pensiyaçılar üzrə vahid yanaşmanın tətbiqinə başlanıb. Yeni pensiyaların hər il indeksləşdirilərək artırılması artıq qulluq stajına görə pensiyalara əlavələr təyin edilmiş pensiyaçılara (hərbi qulluqçular, hüquq-mühafizə orqanları əməkdaşları, dövlət qulluqçuları və s.) da şamil edilmiş pensiyaçılara ödənilən maddi yardımlar onların pensiyaları tərkibinə daxil edilərək, bundan sonra yaranan pensiya məbləğləri 14,7 faiz indeksləşdirilərək artırılmışdı. Yeni Sərəncamla bu praktika davam edir: Bu il də pensiyaların qulluq stajına görə əlavələrlə birlikdə müəyyən edilmiş məbləğlərinin və eyni zamanda 2023-cü il yanvarın 1-dən pensiyaların tərkibinə daxil edilən maddi yardımların da 11,2 faiz indeksləşdirilməklə 2024-cü ilin əvvəlindən artırılması təmin edilir. Sərəncamla tətbiq edilən indeksasiya üzrə artım 2023-cü il üzrə orta inflyasiya dərəcəsinə (8,8 faizi) üstələyir.

Sosialyönümlü siyasət: 5 ildə 4 paket

nin ötən il üzrə illik səviyyəsinə uyğun olaraq 8,8 faiz indeksləşdirilərək artırılır.

Məsələn, şəxsin fərdi hesabında 45 min manat pensiya kapitalı toplanıbsa, bu məbləğ 8,8 faiz, yəni 3960 manat artırılmaqla 48 960 manata çatdırılır. Bu da işləyən şəxslərin fərdi hesablarında toplanan pensiya kapitalının yalnız hər ay onların əməkhaqlarından sosial sığorta ayırmaları əsasında deyil, həm də hər ilin əvvəlində dövlət tərəfindən indeksləşdirilmə əsasında mütəmadi olaraq artırıldığını göstərir və sığortaolunanların sosial müdafiəsinə xidmət edir.

Lalə Mehralı

mil olunur. Bu da onların pensiyalarının hər il mütəmadi artımına imkan yaradıb. Hazırkı indeksasiya əsaslı pensiya artımı da qulluq stajına görə əlavələr təyin edilmiş pensiyalara da aiddir.

Həmçinin 2022-ci ildə pensiyaçılara, o cümlədən qulluq stajına görə əlavələr təyin

Sərəncamla tətbiq edilən indeksasiya üzrə artım 2023-ci il üzrə orta inflyasiya dərəcəsinə (8,8 faiz) üstələyir. Eyni zamanda, Sərəncamla istehlak qiymətləri indeksinin ötən il üzrə illik səviyyəsinə uyğun olaraq sığortaolunanların fərdi hesablarında 2024-cü il yanvarın 1-dək qeydə alınmış pensiya kapitalı da 8,8 faiz indeksləşdirilərək artırılır. Məsələn, şəxsin fərdi hesabında 50 min manat pensiya kapitalı toplanıbsa, bu məbləğ 8,8 faiz, yəni 4400 manat artırılmaqla 54 400 manata çatdırılacaq.

Ümumiyyətlə, Prezidentin Fərman və Sərəncamları ilə 2018-2023-cü illərdə əməkhaqqı, pensiya və digər sosial ödənişlərin artırılması məqsədilə 4 sosial islahat paketi icra olunub. 4 milyondan çox vətəndaşı əhatə edən bu islahatlar üzrə əlavə olaraq ayrılan illik vəsaitin məbləği 7 milyard manata yaxındır. Qeyd olunan islahatlar nəticəsində minimum əməkhaqqı 2,7 dəfə (130 manat - 345

rilməsi istiqamətində son beş ildə mühüm addımlar atılıb. Sosial islahat paketinin hər birində pensiyaların artırılması da təmin edilib. Nəticədə 2018-2023-cü illərdə minimum pensiya 2,5 dəfə (110 manat / 280 manat), orta aylıq pensiya 2,1 dəfə (208 manat / 436 manat), yaşa görə orta aylıq pensiya 2 dəfə artıb (234 manat / 467 manat).

O cümlədən 2023-cü ildə pensiyaların orta aylıq məbləğində 19 faiz artım olub. Təkcə son bir ildə, yəni 2023-cü ildə pensiya ödənişlərinə əvvəlki ilə nisbətən 16 faiz və ya 781 milyon manat çox olmaqla 5 milyard 726 milyon manat yönəldilib. Həmçinin son beş ildə pensiya təminatına əlçatanlığın artırılması üçün mühüm addımlar atılıb. Misal olaraq, 2019-cu ilin əvvəlindən əmək pensiyası yaşına çatan və fərdi hesabında hətta ən kiçik məbləğdə pensiya kapitalı olanlara avtomatik pensiya hüququ verilib, yaşa görə müavinət yaşlı pensiya yaşlı ilə eyniləşdirilib. 2022-ci il

Özünüməşğulluq-küçük ailə təsərrüfatından sahibkarlığa gedən yol

Ozünüməşğulluğun küçük ailə biznesindən sahibkarlığa gedən yol olması barədə yüz-lərlə nümunə gətirmək olar. Bütün dünyada böyük sahibkarlıq subyektləri küçük ailə təsərrüfatları üzərində qurulub. Hələ lap qədim dövrlərdən Azərbaycan ailəsi də öz təsərrüfatını qurmaqla, birgə əmək sərf etməklə ailə büdcəsini formalaşdırmış, onun dayanıqlığını təmin etmişdir. Ailə dəyərlərimizin əsas amillərindən biri olan kollektiv əmək prosesində hər bir ailə üzvü bir-birinə yardım etməklə bu işin ənənəviləşməsinə şərait yaratmışdır.

Ölkəmizdə özünüməşğulluq uğurla həyata keçirilir

Özünüməşğulluq Azərbaycan Respublikasının "Məşğulluq haqqında" Qanununun 1.1.15 maddəsində qeyd olunduğu kimi, şəxsin müstəqil surətdə və yaxud dövlətin dəstəyi ilə özünü işlə təmin etməsi deməkdir. Ölkəmizdə aztəminatlı ailələrin sosial rifahını yüksəltmək məqsədilə sosial siyasət sahəsində özünüməşğulluq tədbirlərinə xüsusi yer ayrılır. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 aprel 2016-cı il tarixli "Əhalinin özünüməşğulluğunun təmin olunması sahəsində əlavə tədbirlər haqqında" Sərəncamına əsasən özünüməşğulluq proqramı həyata keçirilir. Bu proqram çərçivəsində aztəminatlı ailələrə fərdi təsərrüfatlarının təməlini qoymaq və ya inkişaf etdirmək üçün dövlət vəsaiti hesabına ailəyə birbaşa natura şəklində mal, material və digər əmlakın verilməsi ilə (nağd vəsait olmamaq şərti ilə) dəstək göstərilir. Ailə təqdim etdiyi biznes planı uyğun olaraq istehsal və ya xidmət avadanlıqları ilə təmin edilir. Bu dövlət özünüməşğulluq proqramını digər ölkələrdəki təcrübədən fərqləndirən cəhətdir.

Özünüməşğulluq proqramı həmçinin alternativ sosial müdafiə tədbirləri ilə müqayisədə əhəmiyyətli üstünlükləri ilə fərqlənir. Belə ki, proqram eyni vaxta bir neçə makro məqsədlər istiqamətində paralel nəticələrin əldə edilməsinə imkan yaradır. Ümumilikdə isə özünüməşğulluq proqramının ailə büdcəsinin dayanıqlı gəlir mənbələri hesabına formalaşması, mikro və küçük sahibkarlığın inkişafı, yeni iş yerlərinin yaradılması və işsizlik səviyyəsinin azaldılması, ictimai vəsaitlərin (dövlət vəsaitləri) xərclənməsində səmərəliliyin artırılması, yoxsulluq səviyyəsinin azaldılması, iqtisadiyyatda inkluzivliyin gücləndirilməsi kimi üstün tərəfləri vardır.

Özünüməşğulluq proqramı çərçivəsində aktivlərin paylanılmasında üstünlük verilən şəxslər vardır ki, bunlar da əsasən əhalinin həssas və sosial cəhətdən aztəminatlı qruplarıdır. Belə ki, qanunvericiliyə əsasən işsiz şəxslərin özünüməşğulluğunun təşkili zamanı ünvanlı dövlət sosial yardımı alan şəxslərə, əlilliyi olan şəxslərə, o cümlədən sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqlara, bir ildən artıq işsiz kimi qeydiyyatda olanlara, pensiya yaşına iki ildən az qalmış şəxslərə və cəzaçəkmə yerlərindən azad edilmiş işsiz şəxslərə üstünlük verilir. Bu qrupdan olan insanların özünüməşğulluq proqramı çərçivəsində şəxsi bizneslərinə start verərək maliyyə azadlığını təmin etmələri layihə çərçivəsində nəzərdə tutulan hədəflərdən biridir. Bununla belə kimlər ki, Dövlət Məşğulluq Agentliyinin yerli orqanlarında (şəhər, rayon məşğulluq mərkəzlərində) işsiz və işaxtaran kimi qeydiyyatda alınıb və özünüməşğulluq fəaliyyətini qurmaq üçün potensial imkanlara malikdirlər, özünüməşğulluq proqramından faydalana bilərlər.

Ölkəmizdə özünüməşğulluq proqramı uğurla həyata keçirilir. Belə ki, 2023-cü ildə Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyindəki Dövlət Məşğulluq Agentliyi tərəfindən 17 362 nəfər özünüməşğulluq proqramına cəlb olunub. Proqramın əhatə dairəsi daha da genişləndirilərək 13 yeni zərf yaradılıb, 18 zərfin tərkibi isə dəyişdirilərək təkmilləşdirilib.

Özünüməşğulluq tədbirlərini dəstəkləyən yerli və beynəlxalq tərəfdaşlarla "Məşğulluğa dəstək layihəsi", "Özünüməşğulluğa dəstək", "Səyyar kofe evləri", Həmkarlar İttifaqları ilə özünüməşğulluğa dəstək, "Əhalinin sosial cəhətdən həssas qrupları üçün inklüziv və layiqli iş yerlərinin yaradılması", "Kəndlərdə heyvandarlıq sahəsində ailə biznesinin və özünüməşğulluğun inkişafı", "Potensial ABAD-çılara dəstək", "Kəndlərdə sahibkarlığın və özünüməşğulluğun inkişafı - 2023", "Qarabağ KOB-ları" layihələri də icra edilib.

Peşə hazırlığının gələcəkdə şəxsin özünüməşğulluğunu təmin etməsinə şərait yaradacağını nəzərə alaraq deyə bilərik ki, dövlət-özəl tərəfdaşlığı əsasında peşə hazırlığı kurslarının əhatəsi də genişləndirilib, əməkdaşlıq olunan müəssisələrin sayı 130-a çatıb. Ötən il həmçinin illik 960 nəfərin peşə kursu keçməsinə imkan verən Qarabağ Peşə Hazırlığı Mərkəzi istifadəyə verilib. Bununla da Agentliyin Peşə Hazırlığı Mərkəzlərinin sayı 4-ə çatıb. 2023-cü il ərzində 9518 nəfər peşə hazırlığına cəlb edilib. Kursları bitirənlərin 81 faizi işlə təmin olunub.

Postmüharibə dövründə şəhid ailə üzvləri və müharibə iştirakçılarından ibarət 20 596 şəxs aktiv məşğulluq proqramlarına, o cümlədən 10 354 şəxs özünüməşğulluq proqramına cəlb edilib.

Təbii ki, əhalinin məşğulluq imkanlarının artırılması dövlətimizin sosial-iqtisadi siyasətində mühüm yer tutur. Odur ki, aktiv məşğulluq proqramlarının genişləndirilməsi 2022 və 2023-cü illərdə də əsas hədəflərdən olub.

Biznesini qur, gəlirini artır

Bəli, özünüməşğulluq küçük biznesin yaradılması, bunun da sayəsində ailə ge-

lirlərinin artması, nəticədə böyük biznesə keçilməsi deməkdir. Eyni zamanda, insanların dövlətdən asılılığının qarşısını alan vasitədir. Belə ki, əgər bir vətəndaşa dövlət tərəfindən 2023-cü ilin göstəricisi olaraq 88,09 manat məbləğində ünvanlı dövlət sosial yardım düşürsə, özünüməşğulluqla bu rəqəm xeyli yüksəlmiş olur ki, bu da təbii, vətəndaş rifahı deməkdir. Bütün bunları nəzərə alan dövlətimiz elə bir proqram hazırlamışdır ki, yardıma ehtiyacı olan insanlar özünüməşğulluqla daha çox gəlir əldə etsinlər və daha yaxşı yaşaya bilsinlər. Bütün bunlar isə artıq öz bəhrəsini verməkdədir.

Statistikaya nəzər salaq. Ünvanlı dövlət sosial yardım alan ailələrin sayı 2017-ci ildə 132368, 2018-ci ildə 80193, 2019-cu ildə 43171, 2020-ci ildə 72170, 2021-ci ildə 77269, 2022-ci ildə 44716, 2023-cü ildə isə 65545 olub. 2017-ci ildə 25423 qadın, 268847 kişi ünvanlı dövlət sosial yardım alırdısa, 2022-ci ildə bu rəqəm qadınlar üçün 102865, kişilər üçün 103442 səviyyəsinə enmişdir. Bu göstərici 2017-ci ildən təbiiyə başlanan özünüməşğulluq proqramının uğurla həyata keçirilməsinin bariz nümunəsidir.

Özünüməşğulluğa cəlb olunan vətəndaşların yaşadığı yerdən, iş qabiliyyətindən, ba-

carlığından asılı olaraq onların məşğulluq səviyyəsi təyin olunur. Bu da o mənada faydasını verir ki, kəndli kənddə, şəhərli şəhərdə uyğun işlərə cəlb olunmaqla, daha doğrusu özləri fəaliyyət növünü seçməklə həm öz həyatını dəyişir, həm də insanlara kənd təsərrüfatı və digər məhsulları təqdim etməklə onların ehtiyacını ödəyir.

Məşğulluğunu təmin etmək istəyən insanlara dəstək də göstərilir. Belə dəstək riçaqlarından biri də "ABAD"- Ailə Biznesinə Asan Dəstəkdir. Ölkədə istehsal potensialının genişlənməsi və ailə bizneslərinin inkişaf etdirilməsi məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 23 sentyabr 2016-cı il tarixli Fərmanı ilə Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin tabeliyində "ABAD" publik hüquqi şəxs yaradılıb. Dünyanın hər bir ölkəsində əksər böyük şirkətlərin yaradılması küçük ailə biznesinin qurulması ilə mümkün olmuşdur. İlk mərhələdə küçük ailə təsərrüfatı kimi fəaliyyətə başlasalar da, daha sonra öz fəaliyyətlərini dövrün tələblərinə uyğunlaşdıraraq bu ailə biznesləri sonda böyük şirkətlərə, səhmdar cəmiyyətlərə, hətta iri korporasiyalara çevriliblər. "ABAD" layihəsinin məqsədi ailə təsərrüfatlarının bu inkişaf mərhələsinin uğurla keçirilməsinə yardım göstərmək, həmçi-

nin rəqabətə dayanıqlı, keyfiyyətli və dünya standartlarına cavab verən məhsullar istehsal edib, satışını təşkil etməkdir.

Bu yolun yolçularına uğur diləyək!

Artıq bir neçə ildir ki, bazarlarımızdan ailə təsərrüfatlarının ala bilirik. Heyvandarlıq məhsulları, bal, balıq, toyuq, turşu və bir-birindən faydalı mürəbbələr, şirniyyatlar ailələrin birgə əməyinin keyfiyyətli nəticəsi kimi alıcılara çatdırılır. Bundan başqa, saya biləcəyimiz onlarla fəaliyyət sahələri də vardır ki, onlar artıq öz sözlərini deməyi bacarıblar. Belə isə öz biznesini qurub, gəlirini, sosial rifahını artırmaqdan gözəl nə ola bilər ki?.. Hələ üstəlik dövlət vətəndaşa dəstək olursa, onu məşğulluğunu təmin etmək üçün müxtəlif mal, materialla, avadanlıq və ləvazimatlarla təmin edirsə, deməli, bu, dövlətin öz vətəndaşına qayğısıdır. Vətəndaş da işini elə yüksək səviyyədə qurmalıdır ki, dövlət qayğısına cavab verə bilsin. Eyni zamanda qədimdən gələn ailə dəyərlərimizi, bu dəyərlərin fonunda birgə əmək ənənələrini qoruyub yaşada bilsin.

Kim bilir, bizlərdən neçəmiş istehsal etdiyimiz məhsullarla sabah məşhur sahibkar, biznesmen ola, dünya bazarına çıxmağa bilməyəcəyik? Bunu təbii ki, zaman göstərir. Lakin zaman o zaman müsibət olanları göstərir ki, insan ümidlə yaşayır, mübarizə edir, yorulmur və usanmır... Belə isə özünüməşğulluqdan sahibkarlığa doğru gedən yolda yolçulara uğurlar diləyirik!

Mətanət Məmmədova

Azərbaycanın ilk maarifçi qadınlarından biri

Zəmanəsinin görkəmli maarifçisi, daim yeniliyi, mədəniyyətin təmsilçisi olan Əhməd bəy Cavanşir kimi bir ziyalının ailəsində dünyaya göz açan Həmidə xanım Azərbaycan mədəniyyətinə və ədəbiyyatına həsr olunan böyük ömür yolunun müəllifi olub. Bəs Əhməd bəy Cavanşir kim olub? Əhməd bəy Cavanşir Cəfərqulu bəy oğlu Azərbaycan tarixçisi, Qarabağ xanları nəslindəndir. Əhməd bəy Cəfərqulu bəy oğlu 1828-ci ildə Kəbirli mahalının Kəhrizli kəndində dünyaya gəlib. 15 yaşına qədər molla yanında oxumuş, sonra rusca öyrənmişdir. 1843-ci ildə Mehdiqulu xan Cavanşirin xahişinə görə, çar I Nikolay Əhməd bəyi Peterburqa tələb edir və onu dövlət hesabına Pavlov kadet korpusuna qəbul edir. O vaxtlar Pavlov məktəbinə yalnız zadəgan uşaqlarını qəbul edirdilər. İzdihamlı Sankt-Peterburq mühitinə düşən Əhməd bəy rus dilini öyrənməyə ciddi səy göstərirdi və bu dili mükəmməl surətdə öyrənə bilir. Peterburq kadet korpusunda təhsil almış (1843-48), Krım müharibəsində (1853-56) iştirak etmişdir. Dueldə şikəst olduğundan 1854 ildə hərbi xidmətdən istefaya çıxmış, bir müddət Qarabağda mirab vəzifəsində işləmişdir.

ükrəle sərf edən Həmidə xanım Cavanşir-Məmmədquluzadə Mirzə Cəlilə 25 il əsl məhəbbət və qarşılıqlı ehtiramla ömür sürmüşdü. Bu illərdə Mirzə Cəlil nə qədər kəskin zərbələrə, ittihamlara tuş gəlsə, nadanlıqla qarşılaşsa da, ən çətin günlərdə Həmidə xanım ona mənəvi dayaq olmuş, bu böyük insanı daim nikbin ovqata kökləmiş, onun bütün ağır sınaqlardan mənəviyyətlə çıxmasına yardım göstərmişdi.

MƏNİM MEHMANXANA, YA XƏSTƏXANADA YATMAĞIMA RAZI OLMADILAR

Tarix Həmidə xanım Cavanşir-Məmmədquluzadəni böyük xeyriyyəçi və cəfakəş insan kimi yaddaşlara həkk edib. Tək Kəhrizli kəndinin deyil, cümlə Qarabağın ona kömək üçün pənah gətirən insanların elindən tutan, qayğılarını həll edən bu xanım həm də o dövrün yardıma ehtiyacı olan ziyalılarının da problemlərini həll etmişdir. Ciddi xəstəliyi olan Mirzə Ələkbər Sabir məhz Həmidə xanımın məsləhəti ilə Mirzə Cəlil tərəfindən Tiflisə müalicə üçün dəvət alır.

Sabir bu hadisəni Abbas Səhhətə yazdığı məktubda belə xatırlayırdı: "Mirzə Cəlil və Həmidə xanım cənablarından çox razıyam. Bilmirsən mənə nə qədər ehtiram edirlər! Bu neçə müddətdə təmam məxaricimi və zəhəmatımı mütəhəmmil olmuşlar. Mənim mehmanxana, ya xəstəxanada yatmağıma razı olmadılar, öz evlərində mənzil vermişlər. Xülasə, bilmirəm nə dil ilə təşəkkür edim". Həmidə xanımın Sabirə göstərdiyi qayğı haqqında isə Azərbaycan ziyalılığının olan Üzeyir bəy Hacıbəyli xüsusi məqalə yazmışdır. Məqalə bu sözlərlə bitirdi: "Qoy ədəbiyyat tarixinə yazılsın ki, Sabir kimi şairi diriliyində təqdir edən bir kişi olmadısa da, bir nəfər arvad oldu ki, şairin iadəi-səhəti üçün, milyonçu kişilərə rəğmə, öz varından keçəcək qədər böyük bir hamıyyət göstərdi". Bu hadisə Həmidə xanım Cavanşir-Məmmədquluzadənin vətəndaş mahiyyətini, xeyirxah əməllərini əks etdirən yüzrlə faktdan yalnız biridir.

Bütün Qarabağ əhalisinə çoxsaylı yardımlar edən, əl uzadan, arxa duran Həmidə xanım buna görə bəlkə də bütün həyatı boyu çətinliklərlə mübarizə aparmalı olmuşdur. Kəndə iki kəhriz çəkdiren Həmidə xanım ona müraciət edən heç kəsi naümid qoymurdu. O, Novruz bayramında böyük el şənliyi qurar, hər kəsə bayram sovgatı paylayardı. Qurban bayramında da hər bir ailənin payı hökmən verilir.

AZƏRBAYCAN TARİXİNDƏ İLK MƏRUZƏÇİ QADIN

Həmidə xanım haqqında daha bir həqiqət onun Azərbaycan tarixində ilk məruzəçi qadın olmasıdır. Belə ki, 1912-ci ildə Tiflisdə Zaqafqaziya Seyminə Həmidə xanım iri mülkədar kimi Qarabağı təmsil edirdi. Həmin Seym üçün onun çıxışını həyat yoldaşı Cəlil Məmmədquluzadə redaktə edir. Həmidə Məmmədquluzadənin "Mirzə Cəlil haqqında xatirələrim" kitabı çapdan çıxıb. Kitabda dövrünün görkəmli ictimai xadimi, xeyriyyəçi və maarifçi Həmidə xanım Cavanşirin atası Əhməd bəy Cavanşir, həyat yoldaşı Cəlil Məmmədquluzadə, "Molla Nəsrəddin" jurnalı, Qafqaz-İslam Ordusunun Şuşaya gəlişi, Cümhuriyyət dönəmində Qarabağın vəziyyəti haqqında geniş məlumatlar verilir.

Həmidə xanım 1912-ci ildən Kəhrizlidə öz vəsaiti hesabına məktəb açır və burada dərs deyir. Mirzə Cəlilin vəfatından sonra da ölkənin ictimai-ədəbi həyatında fəal mövqə tutan Həmidə xanım Yazıçılar İttifaqına üzv seçilmiş, ömür-gün yoldaşının əsərlərini tərcümə etməklə yanaşı, bu böyük sənətkarla bağlı kövrək xatirələrini böyük ustalıqla qələmə almışdır. 1955-ci il 6 fevralda vəfat edən Həmidə xanım Cavanşir-Məmmədquluzadə Fəxri Xiyabanda Mirzə Cəlilin məzarı yanında dəfn olunmuşdur. 2005-ci ildən etibarən Ağcabədinin Kəhrizli kəndində Həmidə Məmmədquluzadənin ev muzeyi fəaliyyət göstərir. Muzeydə 210 eksponat sərgilənir. 82 illik ömrün böyük hissəsini xalqına, el-obasına, mücadiləli bir şərəfli yola həsr edən Həmidə xanım illər keçsə də onu xatırlayacaq və şərəfli həyatın meğrurluqla və-rələyəcək.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Elimizin toy kimi bir adəti vardı...

Elçin Bayramlı

Toylarımız insanların bəhsəbəhs yerinə, öz imkanlarını başqalarına nümayiş etdirmə məkanına çevrilib

Xalqımızın qədim adət-ənənələri arasında toylar özünəməxsus yer tutur. Milli toylarımızın özünəməxsus gözəllikləri, zəngin ənənələri, mənəvi keyfiyyətləri var. Bunlardan biri də yemək-icmək süfrəsidir. Budəfəki mövzumuz da elə toylarımızdakı yemək mədəniyyəti ilə bağlıdır. Qədim toylarımızda da qonaqlara müxtəlif növ milli yeməklər təklif olunub. Lakin süfrə heç də toyun əsas atributu sayılmayıb. Hazırda isə toylarda əsas məsələ yemək-icməkdir. Süfrələrin üstündə lap nağıllarda deyildiyi kimi quş südü, can dərnəni hər şey var. Məşhur filmə deyildiyi kimi, süfrəni elə doldururlar ki, barmaq basmağa yer qalmır...

Bu yemək ki var - bu, bizim yaralı yerimizdir. İctimai müzakirələrdə hamı Avropa ölkələrini, Rusiyanı, Yaponiyayı... misal gətirir, "onlar bizdən ağıllıdır, toyda çox sadə süfrə açılır, bizim kimi 30-40 cür yemək vermirlər" deyir, lakin həmin adamların təşkil etdikləri toya gedəndə görürsən ki, özü başqalarından daha böyük həngamə çıxarıb.

Hər kəs bir-birinin bəhsinə girib daha "ağır" stol açmaq istəyir. Masalarda planetimizin Antraktida istisna olmaqla bütün materiklərindən gətirilmiş sayəsiz-hesabsız nemətlər düzülür. Bununla fəxr edən toy sahibi heç düşünmür ki, bu həngaməni öz gücünə yox, qonaqların puluna həyata keçirir.

Yəni, masanın qiyməti haqda qabaqcadan informasiya sızdırılır və qonaqlar da məcbur olub həmin qiymətdən bir az da artıq pul yazdırırlar ki, bəylə-gəlinə bir kömək olsun. Lakin deyir, sən saydığını say, gör şadlıq evinin sahibi, qadın salonunun sahibi, musiqi qrupu, video və foto-operatorlar... nə sayır.

Daha bir problem isə ondan ibarətdir ki, "stolun üstünə nə düzülübürsə, hamısından təam edilməlidir" prinsipi ilə yaşayanlar çoxdur. Toya gələrkən bəziləri sanki birinci dəfədir yemək görülmüş kimi, o qədər yeyirlər ki, nəfəs ala bilmirlər. Axı atalar yaxşı deyib: "Samanlıq sən deyil, samanlıq ki, sənindir".

Təəssüf ki, bunu anlayanlara az rast gəlirik - masanın üstünə çox növdə yemək düzülübürsə, bu o demək deyil ki, hər kəs bunların hamısından yeməlidir. Bu ona görədir ki, kim daha çox nəyi sevirse ondan yesin və ya kiməsə həkim hansısa qidaları qadağan edibse, o yeməyə bir şey tapa bilsin.

Əksər restoranlarda 10-15 çeşiddə yemək, 30-40 çeşiddə çərəz, şirniyyat və salat təklif olunur. Burada bir neçə paket olur - toy sahibinin paketlərdəki yeməkləri dəyişdirmək, menyudan çıxarmaq hüququ yoxdur, lap çıxarsa da pulunu ödəməlidir. Həm də minimum menyü və yer sayı var ki, ondan aşağı olmaz.

İş o yerə gəlir ki, indi toya çağırılan adamın qanı it qanına döndür. Orta statistik vətəndaşımız ayda 2-3 toya gedərsə aylıq maaşının azı yarısından keçməlidir. Bəs yarım ay necə dolanacaq? Özü də bu işgəncə kiminsə lovğalanması üçün baş verir.

Toya gələn qonaqların siyahıya yazdığı məbləğ, əslində, yeni evlənənlərə çatmalıdır. Bu pulla yeni ailə quranlar heç olmasa öz evləri üçün çatışmayan nələrə əla bilər. Amma bu pullar şadlıq sarayının sahibinə və digər təminatçılara çatır. Hətta bəzən, heç toya yazılmı pullar şadlıq sarayının xərcini ödəməyə belə çatmır. Və toy sahibini borca düşür. Hətta elə hallar olub ki, şadlıq sarayının pulunu ödəyə bilmədiyi üçün bəy girov saxlanılıb.

Müasir toylar özünüreklam yarışına döndərilib. Kasıbından tutmuş, ta varlısına qədər hamı öz övladının toyunda yarışa girmiş kimi süfrələrə saysız hesabsız yemək, salat, çərəz və içkilər, ekzotik nemətlər qoydurur. Bunların da 80 faizi istifadə olunmur. Bu israfçılıq nəyə lazımdır? Olmaz ki, onun əvəzinə xərclənən vəsaiti daha məntiqli məsələlərə yönəldək? Məsələn, toyda 2-3 cür yemək verib, qalan pulları onların hansısa problemlərini həll etməsi üçün özlərinə saxlayaçaq?

Toylarda problem təkce yemək-icmək deyil. Sarsıdıcı səs terrorundan tutmuş, çoxnövlü pul tələlərinə kimi hər şey toy sahibinin və qonaqların zərərinə işləyir. Burada ictimai qınaq mexanizmi işləməyəcək. Çünki bunu edən elə həmin ictimaiyyətdir, öz-özlərini qınayası deyillər ha. Yalnız inzi-bati metodlarla bu biabırçılığın miqyasını heç olmasa azaltmaq olar.

Türkiyə-Rusiya tandemi və ABŞ

Yaxud Ankara-Moskva əməkdaşlığından Vaşinqton necə bəhrələnmək istəyir?

Rusiya və Türkiyə iki ölkə liderlərinin bu il ilk görüşünə hazırlaşır və onun ilkin tarixi Ankarada fevralın 12-si elan edilib. Rusiya prezidenti Vladimir Putinin səfəri zamanı tərəflər Rusiya Federasiyasına qarşı sanksiyalar kontekstində ikitərəfli əməkdaşlığın əsas məsələlərini müzakirə edəcəklər ki, bunlardan biri də ödəniş köçürmələri ilə bağlı problemlərin həlli üçün Türkiyə-Rusiya bankının yaradılması olacaq. Moskva ilə əməkdaşlığa zərbə vurmağa çalışan Ankara eyni zamanda Vaşinqtonla da sövdələşməni davam etdirir. Vladimir Putinlə Rəcəb Tayyib Ərdoğan arasında danışıqlar ərəfəsində Türkiyənin xarici

sesi var. Digər tərəfdən, Türkiyənin Kürdüstan Fəhlə Partiyası (Türkiyədə qadağan olunmuş və terrorçu kimi tanınan) və Suriya Xalq Özünümüdafiə Qüvvələri ilə bağlı həssas məsələlər var. Xüsusilə Fəratın qərbində Rusiyanın da aktiv olduğu Mənbic və Tel-Rifat bölgələrində PKK-ya göz yummamamız bizim üçün vacibdir. Prezidentimiz bu məsələyə çox həssas yanaşır", - deyərək Hakan Fidan bildirdi.

Moskvanın gözləntilərini Vladimir Putinin mətbuat katibi Dmitri Peskov açıqlayıb. "Biz bu səfəri səbirsizliklə gözləyirik, xüsusən də Putin və Ərdoğan çoxdan bu barədə razılığa gəliblər. Onlar

işlər naziri Hakan Fidan bildirdi ki, Türkiyə tərəfi ABŞ Konqresinin fevralın 10-dək Ankaraya F-16 qırıcılarının satışını təsdiqləyəcəyini gözləyir.

Rusiya prezidenti Vladimir Putinin Türkiyəyə səfərinə hazırlıq həllədiçi mərhələyə qədəm qoyub. İki liderin görüşünün tarixini razılaşdırarkən, Moskva və Ankara artıq danışıqların mövzularını da adlandırdılar. Xarici işlər naziri Hakan Fidan telekanallara müsahibəsində Türkiyə tərəfinin gözləntiləri barədə ətraflı danışdı. "Qaz məsələsi və enerji sahəsində əməkdaşlıq ön planda olacaq. Təbii ki, Akkuyu AES-in tikintisi böyük ikitərəfli layihədir", - deyərək Fidan bildirdi.

Türkiyə XİN rəhbərinin sözlərinə görə, danışıqların mövzularından biri ləğv edilmiş Qara dəniz taxıl təşəbbüsünə yeni şərtlərlə qayıtmaq imkanları olacaq. "Cənab Putin və prezidentimiz bu məsələni mütləq müzakirə edəcəklər. Bu, Qara dənizdə nəqliyyat logistika xəttindən istifadə etməklə taxılın dünya bazarlarına daşınmasının yeni yolunu necə inkişaf etdirə biləcəyimizdən gedir", - Türkiyə Xarici İşlər Nazirliyinin rəhbəri bildirdi.

Suriya, Qəzza, taxıl dəhlizi, Akkuyu AES və bank

Danışıqların beynəlxalq hissəsi Qəzza və Suriyadakı vəziyyətin müzakirəsini əhatə edəcək. "Suriyada ortaq olduğumuz Astana pro-

müntəzəm olaraq, çox vaxt telefonla ünsiyyət qururlar. Ancaq ildə bir neçə dəfə üzvbüz görüş keçirməyi unutmayın. Hər dəfə bu görüş gündəm baxımından çox gərgin keçir. Bu, təbii ki, ilk növbədə Rusiya-Türkiyə münasibətləri, ticari-iqtisadi əməkdaşlığımızdır. Regional problemlər həmişə müzakirə olunur və təbii ki, Ukrayna", - Dmitri Peskov bildirdi.

Vladimir Putinin mətbuat katibi Rusiya-Türkiyə əməkdaşlığının Qərbin sanksiyalar müharibəsi kontekstində inkişaf etdiyi əlverişsiz xarici mühitə diqqət çəkib. "Bu sahənin bir çox aspektləri var. Məlumdur ki, Türkiyə öz maraqlarına xələl gətirərək, bizimlə qarşılıqlı əlaqəni tamamilə kəsməyə də, heç olmasa minimuma endirməyə vadar etməyə çalışan anqlosaksonların misli görünməmiş, çox vaxt həyasız təzyiqləri ilə üzleşir. Amma Türkiyə öz suverenliyini qoruyub saxlayır", - deyərək Dmitri Peskov bildirdi. O, Vladimir Putinin Ankaraya mümkün səfərinin vaxtı ilə bağlı sualı cavablandıraraq, "Səfərin tarixini vaxtında açıqlayacağıq" deyərək əlavə edib. Öz növbəsində türk mənbələri iki lider arasında danışıqlar üçün mümkün tarixlərdən biri kimi fevralın 12-ni göstərib.

Sentyabrda Soçidə Rusiya və Türkiyə prezidentlərinin görüşü necə keçdi?

Qərb sanksiyalarının yaratdığı

problemlərə və hər iki tərəfin çıxış yolu tapmağa çalışdığına misal olaraq ödəniş köçürmələri ilə bağlı vəziyyəti göstərmək olar. Türkiyənin bank sektorundakı mənbənin RIA Novosti-yə verdiyi məlumata görə, Moskva və Ankara ABŞ-ın təzyiqi nəticəsində ödəniş köçürmələri ilə bağlı yaranmış problemlərə

ləri həll etmək üçün Türkiyə-Rusiya bankının yaradılmasını müzakirə edirlər. Əvvəllər Türkiyədə bir sıra özəl banklar Rusiya şirkətlərinin hesablarını bağlamağa məcbur olub. Ödənişlərlə bağlı vəziyyəti şərh edən Dmitri Peskov qeyd edib ki, Kreml bu problemdən xəbərdardır və Moskva bu məsələdə Ankara ilə dialoq aparır. Məsələnin iqtisadi əlaqələr kontekstində qarşıdakı danışıqlarda iki ölkə liderləri tərəfindən müzakirə olunacağı ehtimalı yüksəkdir. Şöbələr baxılmaq üçün rəhbərlərə təqdim oluna biləcək təkliflər üzərində işləyir.

"Ekonomim" qəzetinin məlumatına görə, Türkiyənin Ticarət Nazirliyi Rusiyadan ödənişlə bağlı problem yaşayan şirkətlərin siyahısını hazırlayıb. Türk ixracatçıları bankların malların ödənilməsi üçün Rusiyadan pul köçürmələrini qəbul etməkdən imtinaları ilə üzleşdilər və əməliyyatlar yanvarın 1-də praktiki olaraq dayandırıldı. Bundan əlavə, hələ 2022-ci ilin sentyabrında Türkiyə bankları Mir kartlarına xidmət göstərməyi dayandırmışdı.

Moskva ilə əməkdaşlığa zərbə vurmamağa çalışan Ankara eyni zamanda Vaşinqtonla da sövdələşməni davam etdirir. Vladimir Putin-

lə Rəcəb Tayyib Ərdoğan arasında aparılan danışıqlar ərəfəsində Türkiyənin xarici işlər naziri Hakan Fidan müsahibəsində deyib ki, Türkiyə tərəfi ABŞ Konqresindən F-16 qırıcılarının 10 fevrala qədər Ankaraya satışını təsdiqləyəcəyini gözləyir.

Xatırladaq ki, yanvarın 26-da ABŞ Konqresi Ankaraya 40 yeni F-16 Block-70 qırıcısının satışı və Hərbi Hava Qüvvələri komandanlığının tələblərinə uyğun olaraq mövcud 79 F-16-nın modernləşdirilməsi ilə bağlı razılığa gəlib. Türkiyə Xarici İşlər Nazirliyi rəhbərinin izahatından belə çıxır ki, Ankara Vaşinqtonla razılaşmaların bir hissəsini yerinə yetirərək İsveçin NATO-ya üzv olması üçün yaşıl işıq yandırdıqdan sonra F-16-ların Türkiyəyə satılması məsələsində top Amerika tərəfindədir. "Biz parlamentdə İsveç qanununu təsdiqləyən kimi ABŞ prezidenti Co Bayden Konqresə məktub göndərdi. Sənədləri Konqresə təqdim etdikdən sonra iki həftəlik gözləmə müddəti var. Ona görə də əminəm ki, iki həftədən sonra, yeni gələn şənəyə qədər proses başa çatacaq", - deyərək Hakan Fidan bildirdi.

"Bunlar yeni nəsil döyüş təyyarələridir. Biri insanlı, digəri pilotsuz. Və bu layihələr bizim üçün son dərəcə əhəmiyyətlidir", - Türkiyənin xarici işlər naziri Vaşinqtonla müdafiə sazişinin Türkiyə tərəfi üçün əhəmiyyətini izah edib.

Digər bir sövdələşmə mövzusu, Amerika tərəfinin altı ildir ki, anqarda saxladığı altı F-35A Lightning II qırıcısının Türkiyəyə tədarükü ilə bağlı həll edilməmiş problem olaraq qalır. Eyni zamanda, ABŞ Türkiyədən hər ay anqar və döyüş təyyarələrinin saxlanması xərclərini ödəməyi tələb edir. Ağ Evin Strateji Kommunikasiyalar üzrə koordinatoru Con Kirbinin dediği kimi, Türkiyəyə beşinci nəsil F-35 qırıcılarının verilməsi ehtimalı Ankaranın Rusiyanın S-300 və S-400 hava

hücumundan müdafiə sistemlərinin mövcudluğu ilə bir araya sığır. Onun sözlərinə görə, bu məsələ ilə bağlı iki ölkə arasında müzakirələr davam edir, lakin Ankara Vaşinqtonun "narahatlıqlarını həll edə bildikdən" sonra Birləşmiş Ştatlar Türkiyənin beşinci nəsil qırıcıların təchizatı proqramında yenidən iştirakına qayıtmağa hazır olacaq.

Bununla belə, Türkiyə Xarici İş-

lər Nazirliyinin rəhbəri telekanala müsahibəsində Rusiyadan S-400 hava hücumundan müdafiə sistemi almağa cəhd edən Amerika tərəfinin arqumentlərinin uyğunsuzluğuna Türkiyənin F-35 qırıcılarının yaradılması proqramından kənarlaşdırılması bəhanəsinə diqqət çəkib. "F-35 proqramının istisna edilməsi ilə bağlı məsələ bizim siyasətimizin və hava hücumundan müdafiə imkanlarımızı təkmilləşdirmək istəyimizin əksi idi. NATO tərəfdaşlarımızdan gözlənilən dəstəyi ala bilmədik və Rusiya ilə S-400-lə bağlı razılaşmamız var idi", - deyərək Hakan Fidan vurğulayıb. Onun sözlərinə görə, Türkiyə tək F-35-in müştəri deyil, həm də onların komponentləri istehsalçılarından biri olub. "Maliyyə itkiləri ilə yanaşı, əməliyyat imkanlarımızı da itiririk. İndi biz bu itkiləri kompensasiya etməyə çalışırıq", - deyərək Türkiyəli nazir qeyd edib.

Göründüyü kimi, Vaşinqton hələ də Ankara ilə soyuq münasibətini qoruyub saxlayır. ABŞ çalışır ki, Ankara onun çətiri altına qayıtsın, əbədi düşməni olan Rusiyadan bərdəlik əl çəksin. Amma qarşılıq verməkdə çətinlik çəkir, yəni Türkiyənin hava hücumundan müdafiə sistemləri ilə təchizatında iştirak etmir, Rusiyadan da analoji silahların alınmasına razılıq vermir. Suriyada müharibə başlandıqda Vaşinqtonun diqqəti ilə "Patriot" zenit-raket komplekslərinin Türkiyədən çıxarılması və onu müdafiəsiz qoyulması Ankarada unudulmayıb. ABŞ yenə də Ankara-Moskva əlaqələrinə qarşıdır, amma təsir etmək gücü yetərli deyil. Çünki Türkiyə müstəqil siyasət yürüdür, amerikalılar bunu bilməmiş deyil.

V.VƏLİYEV

Günümüzdə mətbəx ailəmlə birgə vaxt keçirdiyimiz evin doğma otağıdır. Belə ki, indi bir çox ailələr qonaq otağından daha çox mətbəxdə süfrə açaraq yemek yeyir. Hətta bir çoxları mətbəxlə qonaq otağını studio adlanan formada hazırladırlar. Bəs, günümüzün yarısını keçirdiyimiz mətbəxin mebellərini sıxıcı olmaması üçün hansı rəng və model seçməliyik? Hansı modellər daha əlverişlidir?

SİA mövzu ilə bağlı araşdırma aparıb.

Məlumdur ki, mətbəx şkafları evimizdə bir çox əşyaların saxlanması üçün təmin edir. Bu səbəbdən doğru mətbəx şkafları seçmək düşündüyümüzədən daha vacibdir. Yəni, mətbəx şkafları ağır əşyaları daşımaq və uzunmüddətli istifadəyə zəmanət verəcək keyfiyyətə malik olmalıdır.

Mətbəx şkafları istifadə tərzinə və ev sahiblərinin ehtiyaclarına uyğun müxtəlif modellərdə dizayn edilir. Şüşə arakəsmələri olan mətbəx şkaflarına və taxta qapılı şkaflara daha çox üstünlük verilir. Xüsusilə gün işığı olan mətbəx üçün taxta qapılı mətbəx şkafları evdə səmimi atmosfer yaradacaq.

Qapılı, kupeli və çəkməçəli müxtəlif dizaynda istehsal edilən mətbəx şkafları ev sahiblərinin bəzək zövqünə uyğun seçilməlidir. Mətbəx şkaflarının başqa bir istifadəsi quru qida saxlamaqdır. Adətən qışda istehlak etdiyimiz və soyuducuda saxlanması lazım olmayan qidalar mətbəx şkaflarında rahat və təhlükəsiz şəkildə saxlanıla bilər. Mətbəx şkaflarından funksional istifadə etmək üçün ehtiyaclarınıza uyğun mətbəx şkafları tapmaq vacibdir.

Mətbəx şkaflarını seçərkən nəzərə alınmalı olanlar

Mətbəx şkaflarını seçərkən, şkafların bəzək və funksionallıq üçün uyğun olması vacibdir. Mətbəx yaşayış yerlərimizdə ən çox vaxt keçirdiyimiz yerlərdən biridir. Bu səbəbdən mətbəxi düzgün və estetik şəkildə bəzəmək lazımdır. Zövqünüzə uyğun mətbəx dekorasiyasının yaradılmasında mətbəx şkaflarının seçimi böyük rol oynayır.

Şkafların seçilməsi ilk məqam dizayndır. Mətbəxin geniş görünməsi və kifayət qədər işığın alınması baxımından şkafların seçilməsində ikinci vacib məqam isə sahənin ölçüsüdür. Mətbəxiniz üçün uyğun ölçülü mətbəx şkaflarını seçmək üçün ərazinin ölçülərini ətraflı şəkildə ölçməlisiniz.

Nəzərə alınmalı olan başqa bir şey də şkafların daxili dizaynidir. Çox rəflərə ehtiyac olsa da, çəkməçəli mətbəx şkaflarını seçmək sizə əlavə xərçə başa gələcək. Təklifimiz odur ki, mətbəx şkaflarını seçməzdən əvvəl əşyalarınızın miqdarına görə ehtiyaclarınızı müəyyən edin. Çünki yaşayış yerinizə ən uyğun mebel seçmək üçün ehtiyaclarınızı əvvəlcədən müəyyən etmək çox vacibdir.

Seçim edərkən diqqət etməli olduğunuz şeylər bunlardır:

- Davamlı və keyfiyyətli materialdan hazırlanması.
- Onun rəngləri və toxuması evin digər sahələrinə uyğun olmalıdır.
- Dolab tutacaqlarının dizaynlarına diqqət yetirilməlidir.
- Daxili dizayn faydalı olmalıdır.
- Təmizləmək asan olmalıdır.
- Ağır əşyaları daşıya bilən materialdan hazırlanmalıdır.

Mətbəx şkafları hansılardır?

Mətbəx şkafları modelləri ev sahiblərinin ehtiyaclarına uyğun hazırlanmalıdır. Onlar rəfli, çəkməçəli, şüşə və taxta qapılı modellərdən ibarətdir. Evinizdə yaratmaq istədiyiniz görünüşdən asılı olaraq müxtəlif mətbəx şkafları seçə bilərsiniz.

Hazırda mətbəxlərdə bej rəngli, müasir tutacaq və qapılı şkaflar öz yerini tutur. Bej, krem və ağ rənglərdə dizaynlanmış mətbəxlər daha geniş və estetik göstərir. Xüsusilə kiçik və dar mətbəxiniz varsa açıq rənglər və şüşə qapılı mətbəx şkafları sizə uyğundur. Açıq rənglərdə olan mətbəx şkafları gün işığını əks etdirərək məkanı daha geniş göstərir. Bu kimi dizayn hiylələri ilə kiçik yaşayış yerinizi daha böyük göstərmək asan və mümkündür.

Böyük mətbəxlərdə tünd rəngli mətbəx şkafları mühiti daha dərin və nəcis göstərəcəkdir.

Mətbəx mebeli alanlar: Bunlara mütləq diqqət edin!

Hazırda böyük mətbəxlərdə ağ-qara mətbəx şkaflarına üstünlük verilir. Ancaq daha yumşaq üslubunuz varsa, pastel rəng tonlarında mətbəx şkaflarını seçməyi məsləhət görülmür.

Ağac evin hər yerində mebelə istifadə olunan yüksək keyfiyyətli tikinti materialıdır. Ağac fərqli rəng seçimləri ilə ev dekorasiyasına səmimiyyət və rəng qatır. Taxta mətbəx şkafları müasir üslubda dizayn edilmiş mətbəxlərin vazkeçilməz hissəsidir. Taxta mətbəx şkafları yüksək keyfiyyətli və davamlı olduğu üçün mətbəx qablarını saxlamaq üçün əlverişlidir. Sizə yemek bişirməyi sevdirecək mətbəx bəzək təkliflərindən biri də taxta mətbəx şkafları dizayn etməkdir. Gün işığında isti, mehriban və geniş bir mühit yaratmaq istəyirsinizsə, taxta mebel sizin üçündür.

Mətbəx şkaflarının ölçüləri necə olmalıdır?

Standart ölçülərdə mətbəx şkaflarına üstünlük verildikdə, piştaxta hündürlüyü ilə birlikdə ümumiyyətlə 90-95 sm-dir. 90-95 sm hündürlüyü piştaxtada rahat şəkildə yemek bişirmək kimi işləri yerinə yetirmək üçün idealdır. Mətbəx şkaflarının dizaynı zamanı yuxarı və aşağı şkaflar arasında orta məsafə 60-65 sm-dir. Mətbəx şkaflarına uyğun dizaynda və rəngdə seçdiyiniz kafel ilə bu boşluğun üzünməsi dekorasiyaya fərqlilik qatır.

Standart ölçülü mətbəx şkaflarında şkafların üstü 90-100 sm civarındadır. Üst şkaflar ölçüsü tavanın hündürlüyündən və ev sahibinin mətbəx şkaflarına olan ehtiyacından asılı olaraq dəyişir. Kiçik evlərdə tavan hündürlüyü aşağı olduğu üçün mətbəx şkaflarının üst qapaq hissələri daha qısa ölçülərdə hazırlanır.

Mətbəx şkaflarının dizaynlarına soba və qabyuyan maşın üçün yer də daxildir. Bu boşluqlar soba və qabyuyan maşın ölçülərinə uyğun hazırlanır. Bu şəkildə mətbəx şkafları aldıqdan sonra yenidən ölçü götürməyə ehtiyac qalmır. Mətbəx şkaflarında çəkməçə ölçüləri hər dizayndan asılı olaraq dəyişir. Belə ki, bəzi çəkməçələr geniş, digərləri isə daha dar ola bilər. Siz müxtəlif əşyalara nisbətə çəkməçə seçə bilərsiniz.

Rəng seçimi

Ən faydalı mətbəx şkaflarının rəng seçiminin açıq rənglərə uyğun olması tövsiyə olunur. Bilirlik ki, xanımlar son vaxtlar mətbəxlərində qara rəngi seçirlər. Amma qara rənglər bəzən təmiz görünüş baxımından problem yarada bilər. Buna görə də açıq rənglərdən seçmək sizin xeyrinizə olacaqdır.

Mətbəx şkafları hansı rəngdə olmalıdır?

Evimizin hər bir hissəsini diqqətlə dizayn edərkən, hər yerin mükəmməl, səliqəli və asan təmizlənməsini istəyirik. Evimizdə asan təmizlənmə baxımından ən çox diqqət etdiyimiz məqamlardan biri də mətbəx şkaflarıdır. Mətbəx şkafları üçün seçilən rəng çox vacibdir. Seçilən rəngin asanlıqla təmizləndiyi, kir, hətta ən kiçik bir toz göstərməməsi çox vacib bir detaldır.

Mətbəx şkafları üçün ən uyğun rənglər aşağıdakılardır:

- Krem

- Ağ
- Boz
- Bej
- Sür rəngi

Mətbəxinizin geniş və təmiz bir görünüşə sahib olmasını və asan təmizlənməsini istəyirsinizsə, yuxarıda verdiyimiz rənglər içərisində mətbəx şkaflarınızı ən çox bəyəndiyiniz rənglərə boyandırma bilərsiniz.

Son zamanların artan dizaynları ilə mətbəx şkaflarımız artıq müəyyən rənglərdən ibarət deyil. Hər kəs bəyəndiyi rəngi və mətbəxinə uyğun rəngi seçib mətbəx şkaflarını hazırladırmaq imkanı əldə edə bilər. Bəzi insanlar geniş mətbəx yaratmaq üçün açıq rəngləri, bəziləri isə zərif və dəbli mətbəx yaratmaq üçün tünd rəngləri seçirlər. Amma son zamanların ən çox seçilən mətbəx şkafları rəngləri arasında boz, ağ və sür rəngi tonlar var. Bir çox rəng variantları arasında istədiyiniz rəngdə mətbəx şkaflarına sahib ola bilərsiniz.

Ləkəsiz mətbəx şkafları

Təmizliyə böyük əhəmiyyət verən xanımlar üçün ən vacib məqam mətbəx şkaflarının hər zaman təmiz görünməsidir. Buna fikir verən xanımlar mətbəx şkaflarını seçərkən rənglərin açıq tonlarda olmasına diqqət edirlər. Çünki tünd rənglər mətbəx şkaflarınızda həmişə kir və toz göstərəcəkdir. Mətbəx şkaflarının asan təmizlənməsi və ləkəyə davamlı olması üçün açıq rənglər seçmək daha yaxşı olardı. Açıq rənglər mətbəxinizə geniş görkəm versə də, təmizlik baxımından da sizə çox kömək edəcəkdir. Çox rəng istifadə etməməli və gözlərinizi yormamalısınız.

Material

Seçim etmək çox çətindir. Amma son zamanlar digərlərindən daha çox üstünlük verilən 3 mətbəx növü var:

- Laklı mətbəx
- Akрил Mətbəx
- Membran Mətbəx.

İstifadəçilər bu mətbəx modelləri arasında seçim etməkdə çətinlik çəkirlər. Bu gün bu yarıda bu üç mətbəxin xüsusiyyətlərini və üstünlüklərini sizinlə birlikdə araşdıracağıq. Əvvəlcə qeyd edək ki, laklı akril və membran əslində ayrı mətbəx şkafları növləri deyil. Bu mətbəx şkafları MDF qrupunun bəzi qapaq növləridir.

Əslində iki növ mətbəx şkafları var. Birincisi, bərk ağacdan hazırlanmış şkaflar qapıları, ikincisi isə MDF mətbəx dolablarıdır. Bu gün tez-tez seçilən və MDF qapı tiplərindən istifadə edilən Laklı, Akрил və Membranlı mətbəx şkaflarını bir-biri ilə müqayisə edəcəyik.

Laklı Mətbəx Şkafları

Laklı mətbəx şkafları lak adlanan xüsusi bir qatran növü ilə cilalanaraq istehsal olunur. Bu cila istehsalı çox çətindir. Laklı mətbəx şkaflarının parlaq və hamar görünüşü bu cila sayəsində ortaya çıxır. MDF üzərinə lakla boyanmaqla tamamilə üzə çıxır. Laklı mətbəx şkafları MDF ilə 100% əridilmiş bir sətəhe malikdir. Canlı rəngləri, müasir görünüşü və fərqli rəng seçimləri ilə istifadəçilər tərəfindən tez-tez seçilən laklı mətbəx şkafları 2019-cu ilin ən çox satılan mətbəx şkafları modelləri arasındadır.

Üstünlüklər

- Səthi MDF ilə hazırlanmış digər mətbəx şkaflarından qat-qat parlaqdır.
- Rəng seçimləri məhdud deyil. İstədiyiniz rəngi seçə bilərsiniz.
- Davamlı və uzunömürlüdür.
- Suya, nəmə və buxara davamlıdır.
- Səthi kifayət qədər sərt (kövrək mənada deyil, 20 dəfə cilalandığı üçün bərk və davamlıdır).

Mənfi cəhətləri

- Akрил və Membran mətbəx şkaflarından bahadır. Bu, bu laklı mətbəx şkaflarının uzun bir əl işi prosesindən keçməsi ilə əlaqədardır. Hər kəs lak qatranını cilalaya bilməz.
- Uzun müddət günəşə məruz qaldıqda

rənglərin saralması baş verə bilər. Təbii ki, bunun baş verməsi üçün şkaflar günəşlə birbaşa təmasda olmamalıdır.

- Müntəzəm və diqqətli qulluq tələb edən mətbəx şkaflarından biridir.

Akril mətbəx şkafları

Akril mətbəx şkaflarının əsas tikinti materialı MDF-dir. Akрил mətbəx şkafları MDF səthinin yapışqan və preslə yapışdırılması ilə hazırlanır. Akrylic mətbəx şkafları parlaq bir sətəhe malikdir və onlarla müxtəlif rəng seçimi mövcuddur. Akrylic mətbəx şkafları parlaq sətəhe malik olması, baxım tələb etməməsi, asan təmizlənməsi və dekorativ olması səbəbindən bir çox fərqli istifadə üstünlüklərinə malikdir.

Üstünlüklər

- Parlaq bir sətəhe malikdir və bir çox müxtəlif rəng seçimlərində mövcuddur.
- Tərkibində kanserojen və zərərli maddələr olmadığı üçün sağlamlığa ziyan vurmur və uşaqlı ailələr üçün vazkeçilməz seçimdir.
- UV şüalarına çox davamlı bir şkaflar növüdür. Günəş işığı ilə birbaşa və uzun müddətli təmasda olmadıqca quruluşu və boyası pisləşməyəcəkdir.
- Suya, nəmə və buxara davamlıdır.
- Çox davamlı şkaflar növüdür. Asanlıqla deformasiya olunmur və cizmaq çox çətindir.
- Baxım tələb etməyən şkaflar növlərindən biridir. Yalnız nəm parça ilə təmizlənməlidir.
- Orta qiymətə malikdir. Laklı mətbəx şkafları ilə müqayisədə, uyğun membran mətbəx şkaflarından bir qədər bahadır.

Mənfi cəhətləri

- Asanlıqla təmizlənmə bilsə də, ləkəyə davamlı sətəhe malikdir. Hətta barmaq izləri və kiçik ləkələr dərhal nəzərə çarpır.
- Təmizləmək asan və yuyucu vasitə tələb etməsə də, daimi təmizlik tələb edir. Saxlamaq asandır, lakin davamlılıq tələb edir.
- Çox üstünlük verilən mətbəx şkafları növüdür. Bu səbəbdən akril mətbəx şkafları adı ilə bazarda parlaq səth MDF, DSP və ya normal parlaq PVC üzlüklü məhsullar satılmağa başlandı. Akrylic mətbəx şkafları alarkən diqqətli olmalısınız, çünki bu məhsulları ayırd etmək çox çətindir. Akrylic mətbəx şkafları alarkən etibar etdiyiniz şirkətdən alış-veriş edin.

Membranlı mətbəx şkafları

Membran mətbəx şkafları plastik əsaslı PVC örtükdür. Membran PVC müxtəlif ərintilərdən ibarətdir. Tərkibində plastik olmasına onu zərərli etmir. Membran mətbəx şkafları MDF səthinə malikdir, bir ərinti, bant küncükləri daxil olmaqla isti preslə əhatə olunub. Materialın quruluşuna görə membran mətbəx şkafları müxtəlif rəng və naxışlarda istehsal oluna bilər. Membran mətbəx şkafları tutqun, parlaq və taxta görünüşlüdür. Bu, membran materiallarının müxtəlifliyini ortaya qoyur.

Üstünlüklər

- Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) tərəfindən təsdiqlənmiş nadir növlərdən biridir.
- Qiyməti digər mətbəx şkaflarından daha münasibdir.
- Çox müxtəlif rəng və naxış variantları mövcuddur.
- Onun səthi hamardır. Ləkələri və barmaq izlərini saxlamır.
- Çox müxtəlifliyə malikdir. Bu səbəbdən fərqli membran mətbəx şkaflarını ayırd etmək çox çətindir.
- Davamlı və uzunömürlü mətbəx şkaflarından biridir.

Mənfi cəhətləri

- Membran mətbəx şkaflarındakı folqa zamanla soyulur.
- Suya və nəmə çox davamlı deyil.
- UV şüalarına və günəş şüalarına çox davamlı deyil.
- Quruluşunda müxtəlif əl işi naxışlardan istifadə edildiyi üçün təmizlik zamanı yuyucu və kimyəvi maddələrdən istifadə membran mətbəx şkaflarını deformasiyaya uğrada bilər.

Ayşən Vəli

Azərbaycan xalçasının dünyada xalçaçılıq sənətinin etalonu kimi dəyərləndirilməsi əbəs deyil. Sankt-Peterburqda Ermitaj, Londonda Viktoriya və Albert, Vaşinqtonda Tekstil, Parisdə Luvr, İstanbulda Topqarı kimi dünyanın böyük muzeylərini bəzəyən Azərbaycan xalçaları xalqımızın fərqli milli sənətidir. Azərbaycan xalçaçılıq məktəblərindən söz açarkən Qarabağ xalçaçılıq məktəbini də xüsusi olaraq qeyd etməliyik. Həyat eşqi və parlaq koloriti ilə seçilən Qarabağ xalçalarının 33 kompozisiyası mövcuddur. Mənbələrdə göstərilir ki, onlar dörd qrupa bölünür: medalyonsuz, medalyonlu, namazlıqlar və süjəti. Bu xalçalar Qarabağın dağlıq hissəsində Malıbəyli, Muradxanlı, Daşbulaq, Cəbrayıl, Horadiz və bir çox başqa qəsəbələrində istehsal olunub. Xanlara məxsus böyük sarayların və iri malikanələrin bəzədilməsi üçün böyük ölçülü xalılar toxunmuşdur. Qarabağın hər şəhərinin, hər kəndinin özünəməxsus xalça ənənələri var. Tarixən burada istehsal olunan xalçalar bütün dünyada əks-səda doğurub. Bu diyarın istedadlı sənətkarları əsrarəngiz xalçalar toxuyaraq ilmələrdə öz dünyagörüşünü, həyat fəlsəfəsini, bədii zövqünü əks etdirib. Azərbaycan qadın ustalarının əlləri ilə yaradılan gözəl xalçalar və xalça məmulatları Azərbaycanın çox fərqli milli sənətidir.

Azərbaycana qonaq gələn şəxsə təqdim olunan gözəl əşya xalçadır. Azərbaycandan qonaq gedərkən xarici dövlətlərə aparılıb ən dəyərli hədiyyə olaraq təqdim olunan da yenə də xalçadır. Bu cür istehsalımız olan və bütövlükdə dünyamızı özündə əks etdirən xalçamız Azərbaycanın məxsusi dəyərlərini, tarixini özündə cəmləşdirir.

BƏDİİ ELEMENTLƏRİNİN ORİJİNALLIĞI VƏ NAXIŞLARININ İNCƏLİYİ

Xalçaçılıq sənəti xalqın milli mədəniyyəti tarixində müstəsna olaraq yer qazanmışdır. Tarixi qədim bir dövrü əhatə edən xalçaçılıq sənəti müxtəlif naxış elementləri və təsvirlərlə bəzədilən xovlu və xovsuz xalçalar çadırların, alaçıqların, habelə yaşayış evlərinin və digər binaların divar bəzəklərində, döşənməsində istifadə edilir, eyni zamanda yüksək estetik əhəmiyyət kəsb edir. Xalçaçılığın istehsalı, tərtibi zahirən bir qədər asan görünə də, onu yaradanların gərgin əməyinin çətinliyi dərk olunmalıdır.

1949-cu ildə aparılan arxeoloji axtarışlar zamanı xalçanın yaşının 2500 il tarixi olduğu qeyd olunur. Məlumdur ki, Azərbaycan xalçaçılıq sənəti qrup və tiplərə bölünür: Təbriz, Qazax, Gəncə və s. Hər bir ərazinin öz milli xüsusiyyətləri əsasında xalça üzərində ornamentlər gözəl bir təsvir yaradır. Azərbaycan xalçaları sənət sahəsi kimi həm coğrafi mövqeyinə, həm də naxış, kompozisiya, rəng həlli və texniki xüsusiyyətlərinə görə şərti olaraq xalçaçılıq məktəbinə bölünür. Burada hər bir ərazinin təbiətinə uyğun olaraq rənglərdən istifadə olunur. Azərbaycanın şimal-şərqi qərbində yerləşən Quba xalça mərkəzi üç hissəyə-dağlıq, dağətəyi və ovalıq hissələrə bölünür. Quba xalçalarının bəzəyini həndəsi naxışlardan ibarət ornamentlərin stilizə edilmiş nəbatı, bəzən isə heyvan motivləri təşkil edir. Bu məktəbin xalçalarında medalyonlu çeşni üslubu da geniş yayılmışdır. Bakı məktəbi, Abşeronun kəndlərinin xalçalarına gəlincə isə burada hazırlanan xalçalar daha yumşaqlığı, rənglərinin intensivliyi, bədii elementlərinin orijinallığı və naxışlarının incəliyi ilə seçilir. Xalçaların bəzəklərində həndəsi formalı göllər, əyri xətti nəbatı elementlər üstünlük təşkil edir. Bakı qrupuna aid xalçaların rəng koloritində əsasən tünd göy, nadir hallarda isə qırmızı və sarı rənglərdən istifadə edilir. Bu xalçaların əksəriyyəti toxunduğu kəndin adını daşıyır. Şirvan xalçalarının zəngin və mürekkəb naxışlı kompozisiyaları orta əsrlərdən məşhurdur.

PALİTRASI ZƏNGİN QARABAĞ XALÇALARI

Yerli qoyun növlərinin yununu xüsusiyyətlərinə görə Qarabağ xalçaları sıx hündür və yumşaq xova malikdir. Yazılı mənbələrdə ərəb tarixçiləri Əl-Müqəddəsi, Məsudi və b. tərəfindən göstərilir ki, X əsrdən başlayaraq yun və

Milli sənət dəyərlərimizi yaşadan QARABAĞIMIZ

pambıq emalı ilə məşğul olan iri sənətkarlıq mərkəzi kimi adı çəkilən Qarabağın Dağlıq zonasında XIX əsrdə xalça istehsalında Şuşa şəhəri və Daşbulaq, Dovşanlı, Girov, Trniz, Çanaxçı, Tuğ, Köhnə Tuğlar, Hadrut, Muradxanlı, Qasımuşağı, Qubadlı, Qozağ, Mirseyid, Bağırbəyli, Xanlıq, Dağ Tumas kəndləri əsas rol oynayırdılar. "Aran xalçası", "Bağçadagüllər xalçası", "Balıq xalçası", "Buynuz xalçası",

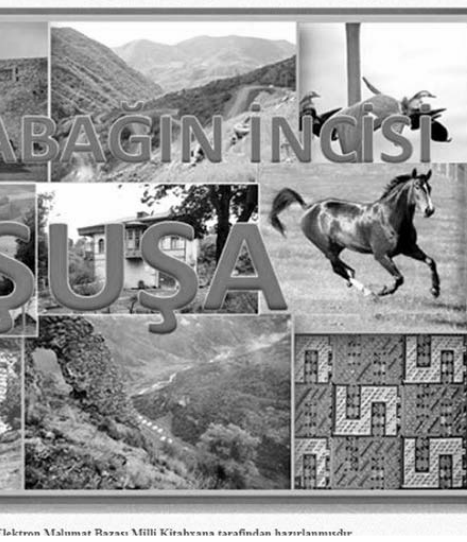

"Bərdə xalçası", "Bəhmənli xalçası", "Qarabağ xalçası", "Qoca xalçası", "Qasımuşağı xalçası", "Ləmbəran xalçası", "Muğan xalçası", "Talış xalçası", "Lampa xalçası", "Malıbəyli xalçası", "Xanqərvənd xalçası", "Xanlıq xalçası", "Xantirmə xalçası", "Çələbi xalçası", "Şabalıdbuta xalçası", və s. çeşnili xalça kompozisiyaları Qarabağ xalçaçılıq məktəbinin klassik nümunələrindədir. Mənbələrdə göstərilir ki, xalq dastanının qəhrəmanı, Şərqi böyük şairi Firdovsinin "Şahname" poemasında baş qəhrəman Rüstəmə həsr edilmiş Qarabağ xalçaları xüsusilə diqqəti çəkəndir. Rüstəm və Söhrab xalçalar seriyası miniatur rəngkarlığı üçün ənənəvi kompozisiya prinsiplərinin xalq ruhunda təfsiri ilə diqqətəlayiqdir. Bunlar öz ideya, bədii xüsusiyyətlərinə görə xalq xalçaçılıq sənətinin sözün əsl mənasında tayı-bərabəri olmayan incilərdir.

SƏNƏT VƏ DƏYƏR ƏFSANƏSİ

Qarabağ xalçaçılıq məktəbinə məxsus "Əjdaha xalçası" Viktoriya və Albert muzeyində saxlanılır. Xalça Balıq Bu xalça Qarabağ tipinin ən geniş yayılan xalçalarından biridir. Ölkəmizin şimalında "Balıq", İran Azərbaycanında isə "Moxi" adı ilə tanınır. "Balıq" xalçası Qarabağın bütün xalçatoxuma məntəqələrinin

ELEKTRON MƏLUMAT BAZASI

Fotokon Məlumat Bazası Milli Kibernetika təşkilatından hazırlanmışdır

də istehsal olunmasına baxmayaraq, onun əsas istehsal mərkəzi Bərdə şəhəri hesab olunurdu. XVIII əsrin ikinci yarısından isə "Balıq" xalçası Şuşa şəhərində də istehsal olunurdu. "Qarabağ" adı ilə tanınan xalçalar Azərbaycanın bütün xalçatoxuyan məntəqələrində istehsal olunub. Azərbaycan xalçaçılıq məktəblərindən olan Qarabağ xalçaçılıq məktəbinin Cəbrayıl qrupuna aid edilən xovlu Qasımuşağı xalçasıdır. "Qasımuşağı xalçası"nın adı Laçın rayonunun şimalında yerləşən Şamkənd, Ərikli, Kürdhacı, Çorman və Şəlvə kəndinin əhalisinin adı ilə bağlıdır. Qasım Hacı Sam oğlu qeyd-şərtsiz bir vaxtlar burada yaşayan hörmətli şəxs olub. Bu kəndlərdə yaxın keçmiş qədər yüksək növ xalçalar istehsal olunurdu. Bəhmənli xalçası isə Füzuli rayonunda yerləşən Böyük Bəhmənli kəndinin adı ilə bağlıdır. "Bəhmənli" xalçasını orta kompozisiyası bir-birinin ardınca düzülüş, orijinal formalı fiqurlar təşkil edir.

Azərbaycan xalça sənətinin kökü, mənbəyi çox qədimlərdən bəri bir sənət və dəyər əfsanəsinə çevrilib. Gəmiqayadan, Qobustandan, Kür-Araz mədəniyyətindən qaynaqlanan xalça sənətində rəmzlər dünyası yaşayır.

ŞUŞADA KLASSİK ÇEŞNİLİ XALÇALAR

Xalçaçılıq sənətindən söz açarkən Şuşa xalçaçılıq sənətini də xüsusi olaraq qeyd etməliyik. Şuşa xalçaları xovunun hündür olması, əlvan, şux koloritli, çox nazik, incə xüsusən də dəst xalı-gəbə kimi iri ölçülü xalçaların toxunması ilə seçilir. Şuşa xalçalarını seçiyyətləndirən cəhət təbii boyaq maddələrin xalçalara verdiyi parlaqlıq, şux rəng palitrasıdır. Azərbaycanda olan 1500 növ boyaq bitkisinin əksəriyyəti Qarabağda olmuş, burada toxunan xalçaların ipliklərinin boyanmasında onlardan

istifadə olunmuşdur. Şuşada 35-dən artıq orijinal xalça çeşnilərindən istifadə olunmaqla xalçalar toxunmuşdur. Şuşa həm də ipək xalçaları ilə şöhrət qazanmışdır. İpək xalçalar, əsasən, mötəbər şəxslər, zadəganlar üçün sifarişlə və ya ixrac məqsədilə toxunurdu. Mənbələrdə göstərilir ki, XVIII əsrin ikinci yarısından etibarən Qarabağın xalça istehsalı əsasən Şuşa şəhərində mərkəzləşir. Toxuduğu xalça və palazların sayı və keyfiyyətinə görə Şuşa XIX əsrdə Qarabağda birinci yeri tuturdu. İncəliyi, zərifliyi, rəngarəngliyi ilə seçilən "Ləmpə", "Qoca", "Bulud" xalçaları və "Dəst xalı-gəbə" kimi xalça dəstləri burada toxunub. Qarabağın əksər məntəqələrində, o cümlədən Şuşa şəhərində toxunan xalçalar əmtəə xarakterli olub Rusiya, Avropa, Asiya ölkələrinə ixrac olunmuşdur. XVIII əsrdə Şuşada klassik çeşnili xalçalarla yanaşı, Rusiyadan, eləcə də Avropadan gətirilmiş məcməyi, ətirli sabun, çit və digər müxtəlif məişət əşyaları üzərindən götürülmüş naxışlardan yeni xalça kompozisiyaları - "Bağçadagüllər xalçası", "Saxsıdagüllər xalçası", "Bulud xalçası" və s. çeşnilər toxunurdu. Qarabağ xalçalarının rəng - boyaq palitrası olduqca zəngindir. Bu palitra Qarabağ təbiətinin bütün rənglərinin ən zərif çalarlarını özündə əks etdirir. Qədim dövrlərdən Azərbaycan xalçalarının ara sahə yerliyi ənənəvi olaraq qırmızı rəngdə işlənmişdir.

Statistik məlumatlara görə, 1885-1887-ci illərdə Şuşanın xalça istehsalından gəliri 30 min rubl olmuşsa, 1890-cı illərdə bu gəlir artıq 200 min rubla çatmışdır.

Qeyd edək ki, yenidən qurulan Şuşamızda tarixi, dini və mədəni abidələrimiz də təmir və bərpa olunur, yeni həyat və nəfəs verilir. Artıq Şuşada Milli Xalça Muzeyinin Şuşa filialı fəaliyyət göstərir. Milli Xalça Muzeyinin Şuşa filialının XIX əsrin ikinci yarısında tikilmiş binası şəhərin Yuxarı məhəlləsində yerləşir. İşğal dövründə bina yararsız hala düşdüyündən və tarixi görkəminə müdaxilələr edildiyindən burada 2021-ci ildən etibarən Heydər Əliyev Fondu tərəfindən bərpa işlərinə başlanılmışdır. Görülmüş işlər nəticəsində binanın daxili divarları, döşəmələri, tavanları bərpa olunub. Sonradan alçıpanla bağlanmış qapı, pəncərə, tavan və arakəsmə divarlar götürülərək binanın tarixi siması özünə qaytarılıb. Binanın fasadındakı çatlar bərpa olunub və daşa üzünüb.

TORPAĞININ RUHU, İNSANLARIN ESTETİK ZÖVQÜ DUYULAN SƏNƏT

Qarabağ torpaqlarının Ermənistanın işğalına məruz qaldığı dövrdə Azərbaycan Milli Xalça Muzeyi filialda saxlanılan sənət nümunələrinin təhlükədə olduğunu nəzərə alaraq, 1992-ci il fevralın 29-da onların təhixesini təşkil etmişdi. Beləliklə, Şuşa filialının kolleksiyasındakı 246 eksponatdan 183-ü Bakıya gətirilmişdi. Şəhər işğal altında olduğu dövrdə Şuşa filialı öz fəaliyyətini Azərbaycan Milli Xalça Muzeyində davam etdirirdi. İndi burada ekspozisiyada vaxtilə təhixə edilmiş və əsasən XVIII-XX əsrlərə aid eksponatlarla yanaşı, son illər filialın kolleksiyasına daxil edilən dəyərli xalçalar da sərgilənir. Burada ümumilikdə 115 ədəd xovlu və xovsuz xalça, xalça məmulatları, arxeoloji materiallar, milli tikmə və geyim dəstləri, zərgərlik və bədii metal nümunələri yenidən nümayiş olunur. Ziyarətçilərin eksponatlar haqqında daha dolğun məlumat əldə edə bilmələri üçün ekspozisiyada sensor ekran quraşdırılıb. Ekranla Qarabağın, xüsusilə də Şuşanın maddi və qeyri-maddi irs nümunələri, kübar ailələri, xarici kolleksiyalarda qorunan Qarabağ xalçaları, Şuşa filialının 1992-2022-ci illər ərzindəki fəaliyyəti haqqında məlumatlar verilir. Azərbaycan Milli Xalça Muzeyinin Şuşa filialında sərgilənən sənət əsərləri qədim Qarabağ torpağının ruhunu, əsrlərlə burada yaşayıb-yaratmış insanların, o cümlədən sənətkarların həyat və məişətini, estetik zövqünü, bədii dünyagörüşünü duyumağa, həmin tarixi mühiti təsəvvür etməyə imkan yaradır. Artıq bir çox abidələrimiz, memarlıq nümunələrimiz kimi, öz həyatına qovuşan Milli Xalça Muzeyinin Şuşa filialı tarixi məkanda fəaliyyətini davam etdirir. Qarabağ həsrəti çəkən insanlarımız öz yurdlarına qayıdırlar. Qız-gəlinlərimiz yenidən Azərbaycan xalqının ruhunu, hissələrini özündə əks etdirən əsrarəngiz, tayı-bərabəri olmayan biri-birindən nəfis xalçaları Qarabağda toxuyacaqlar.

Zümrüd BAYRAMOVA

Dağıdıcı müxalifin və xaricdə məskunlaşmış antimillilə ünsürlərin Azərbaycan dövləti əleyhinə qarşı aparılan kampaniyası aparmaları artıq ardıcıl və iyrenc xarakter daşımaqdadır. Bu isə onu deməyə əsas verir ki, yerli və xarici məkrli qüvvələr ağalarından təxirə salınması mümkün olmayan tapşırıqlar alıblar. Ona görə də, sabah və ya birisigün Bakı şəhərində hansısa təxribat hadisəsi baş versə? bunu gözlənilən planlı hadisə kimi qiymətləndirmək lazımdır. Lakin təxribatların geniş miqyas ala biləcəyi inandırıcı deyil. Çünki Azərbaycanın hüquq- mühafizə orqanlarının əməkdaşları kifayət qədər peşəkar və təcrübəli əməkdaşlardır. Tərədlərinə cəhd edilə biləcək istənilən təxribatın qarşısı anındaca qətiyyətlə alınacaq. Bu baxımdan ağallarını başlarına yığsınlar, özləri cəhənnəmə, pulla ələ aldıkları müzdukları güdaza verib, həyatlarını məhv etməsinlər. Xaricdə rahat, təhlükəsiz yerdə oturub, nağıllar danışmaq, dastanlar söyləmək, insanları meydanlara səsləmək asandır, cəsəriniz çatırsa Azərbaycana gəlin və hərəkətlərinizi burada davam etdirin. Təbii ki, qorxaq və cəsərsiz olduğunuz üçün gəlməyəcəksiniz. Bunu söz yox ki, xaricdəki antimillilə ünsürlərin özləri də yaxşı bilirlər. Anladıkları üçün də uzaqlarda dayanıb, təqdim olunan tezislər əsasında populist fikirlər söyləyib, anormal çağırışlar edirlər.

Əli Kərimli ilə Sevinc Osmanqızının davası qızıdır

Diqqətçəkən məqam ondan ibarətdir ki, xarici maraqlı şəbəkə nə qədər Azərbaycanın dağıdıcı müxalifəti ilə antimillilə ünsürləri bir araya gətirməyə çalışsa da, istəkləri bir o

Əli Kərimli - Sevinc Osmanqızı qarşısındakı yeni mərhələyə adlayır

qədər uğurlu olmur. Səbəbi də ayrılan qrantlardan hər biri daha çox əldə etmək istəyidir. Görünən ondan ibarətdir ki, Əli Kərimli ilə Sevinc Osmanqızı, Tural Sadıqlı ilə Məhəməd Mirzəli, Arif Məmmədovla Beydulla Mənafov arasında ortada olan maliyyə vəsaitinin bölgüsü uğrunda savaşa daha gərgin xarakter daşıyır. Əli Kərimli-Sevinc Osmanqızı qarşısındakı digərləri ilə müqayisədə daha çox diqqəti cəlb edir. Çünki son vaxtlara qədər bu iki məxluq arasında səmərəli əməkdaşlıq müşahidə edilirdi. Bu hal görünüşü xarakter daşısa da, hər halda eyni mövqedən çıxış edir və birgə hədələyici, populist bəyanatlar səsləndirirdilər. Lakin hazırda tərəflər sənəqlər qazaraq bir-birini ən iyrenc vasitə və üsullarla top atəsinə tuturlar. Kənardan baş verənləri izlədikdə, belə qənaətə gəlmək olar ki, bu, hər iki məxluq vəhşi cəngəlliyin bir-birini parçalamağa hazır olan ünsürlərdir. Meydanda ara-sıra AXCP-nin fəal trolları

dan olan Fuad Qəhrəmanlının görünməsi və S.Osmanqızını təhqiredici açıqlamalarla çıxış etməsi yanan alovun üstünə benzini çiləmək təsiri bağışlayır. F.Qəhrəmanlı Ə.Kərimlinin demək istədiklərini troll olaraq dile gətirərək S.Osmanqızına sual edir ki, niyə əvvəllər bir yerdə olduğu əqidə dostlarını indi tənqid edir?: "Sevinc Osmanqızını narahət edən, müxalifətə qarşı qəzəbli edən nədir? Niyə əvvəllər bir yerdə olduğu müxalifətə düşmən kəsilib?".

Sevinc Osmanqızı: "Kim sizə qarşı irad səsləndirirsə, onu hakimiyyətdən paket almaqda günahlandırırınsınız, ayıbdır, utanın"

F.Qəhrəmanlı suallarına S.Osmanqızının cavab verməyəcəyini anladığından sualına cavabını da özü qeyd edir: "Sevinc Osmanqızının Milli Şuraya və AXCP -yə qarşı düşmən kəsilməsinin səbəbi onun müəyyən sifarişlər alması ilə bağlıdır". F.Qəhrəmanlı bir qədər də dərinə gedərək S.Osmanqızının

üzü dönüklüyünü onun hakimiyyətdən paket alması ilə əlaqələndirib. S.Osmanqızı isə F.Qəhrəmanlını məsuliyyətsiz ifadələr səsləndirməklə vəziyyəti gərginləşdirməkdə qınayıb: "Kim sizə qarşı irad səsləndirirsə onu hakimiyyətdən paket almaqda günahlandırırınsınız, ayıbdır, utanın". S.Osmanqızı özünün TV-sin də onu da bildirib ki, Əli Kərimli ciddi səhvlərə yol verir: "Açıq danışmaq lazımdır, Əli bəy ciddi səhvlərə yol verir. Bundan da ən çox ziyanı nəinki AXCP, eləcə də müxalifət çəkir".

Bir sözlə, görünən ondan ibarətdir ki, hazırda Əli Kərimli ilə Sevinc Osmanqızı arasında biri- birinin ifşa edilməsi istiqamətində ciddi söz dueli gedir. Təbii ki, bu vəziyyət uzun çəkməyəcək. Yeni, böyük ağaları bu qovğanı dayandırmağa çalışacaqlar. Çünki xarici maraqlı şəbəkə əllərinin altında olan trolların bir-birinə qarşı mübarizə aparmasında maraqlı deyillər. Pula görə çekişmə yaranıbsa, o vəsait tərəflərə ödəməklə vəziyyəti istiləşdirməyə çalışacaqlar. Bu baxımdan, bir qədər sonra Əli Kərimli heç nə olmayan kimi Sevinc Osmanqızının TV-sində görünəcək və pafoslu açıqlamalarını səsləndirəcək. Yeni, bu absürs və həyalı olmayan məxluqlar üçün "daimi düşmənlər deyil, daimi maraqlar var" prinsipi əsas və dəyişilməzdir.

İLHAM ƏLİYEV

İcbari tibbi sığortanın sosial müdafiədə rolu

İcbari tibbi sığorta əhəlinin sosial müdafiəsi forması olaraq, sığorta hadisəsi zamanı əhəliyə icbari tibbi sığortanın maliyyə mənbələri hesabına ilkin səhiyyə xidmətlərinin, təcili və təxirəsalınmaz tibbi yardımın, habelə sığorta olunanlara xidmətlər zərfində nəzərdə tutulmuş şərtlər çərçivəsində tibbi xidmətlərin göstərilməsinə təminat verən dövlətin hüquqi, iqtisadi və təşkilati tədbirlər məcmusudur.

Bütün ölkə vətəndaşları icbari tibbi sığorta ilə Xidmətlər Zərfinə daxil olan tibbi xidmətlərdən ödənişsiz istifadə edə bilərlər. Tibbi xidmətə ehtiyacınız yaranırsa təqdimatda TƏBİB-in tabeliyindəki istənilən dövlət tibb müəssisəsinə və Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin 9 elmi-tədqiqat institutuna şəxsiyyət vəsiqəsi ilə müraciət etməyiniz kifayətdir.

Tibb müəssisəsində ixtisaslı həkimlər tərəfindən lazım olan tibbi xidmət göstərilir. Tibbi zərurət olduqda təminatla alınan bütün laborator, diaqnostik müayinələr, fizioterapiya, ambulator və stasionar (xəstəxanada yatış) tibbi xidmət ödənişsiz həyata keçirilir.

Dövlət tibb müəssisəsində lazım olan tibbi xidməti göstərmək mümkün olmadıqda Sizə İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyinin müqavilə bağladığı özəl tibb müəssisəsinə göndəriş verilir.

Göndəriş verərkən əsasən özəl tibb müəssisəsində Sizə Xidmətlər Zərfi çərçivəsində tibbi xidmətlərdən ödənişsiz yararlanabilirsiniz. TƏBİB-in tabeliyində olan dövlət tibb müəssisəsi tərəfindən göndəriş verərkən almadan birbaşa özəl tibb müəssisəsinə müraciət etsəniz, tibbi xidmətin dəyərini tam həcmdə öz vəsaitiniz hesabına ödəməlisiniz. Təcili və təxirəsalınmaz tibbi yardım üçün göndəriş verərkən olmadan birbaşa olaraq özəl tibb müəssisəsinə müraciət edə bilərsiniz. Burada Sizə göstərilən tibbi xidmət icbari tibbi

hələli tətbiqinə başlanılıb. 1 aprel 2021-ci il tarixindən icbari tibbi sığorta sistemi bütün ölkə ərazisini əhatə edir. Xidmətlər Zərfi icbari tibbi sığortanın maliyyə mənbələri hesabına sığortaolunarlara müvafiq növdə, həcmdə və şərtlərlə göstərilən tibbi xidmətlərin toplusudur.

sığortaya daxildir. Agentlik tibbi xidmətin dəyərini qarşılayır.

İcbari tibbi sığorta sisteminin məqsədi səhiyyə sahəsində mövcud maliyyələşmə mexanizmlərini yeni iqtisadi əsaslarla təkmilləşdirərək əhəliyə göstərilən tibbi xidmətlərin keyfiyyətini daha da yüksəltmək və əlçatanlığını təmin etməkdir. 1 yanvar 2020-ci ildən icbari tibbi sığortanın ölkə üzrə mərhələli tətbiqinə başlanılıb.

İcbari tibbi sığorta çərçivəsində vətəndaşlar, təcili və təxirəsalınmaz tibbi yardım, ilkin tibbi-sanitariya yardımı, ambulator xidmət, stasionar xidmət, funksional-diaqnostik və laborator müayinələr, fizioterapevtik xidmətlər, cərrahi əməliyyatlar, o cümlədən həyatı vacib, dəyəri yüksək əməliyyatlardan yararlanırlar. İcbari tibbi sığortanın Xidmətlər Zərfinə daxil olan tibbi xidmətlərin sayı 3315-dir.

Azərbaycanda icbari tibbi sığorta sistemi üç mənbədən maliyyələşir: dövlət büdcəsi, işgötürənlər və işçilərin ödənişləri. Dövlət əhalinin müəyyən qisminin icbari tibbi sığortasını təmin edir, bu qruplara uşaqlar, pensiyaçılar, əlillər və işləməyən şəxslər daxildir.

Tibbi sığorta bir dövlətin öz vətəndaşına, onun sağlamlığına və rifahına göstərdiyi diqqət, qayğıdır. Məhz bu səbəbdən bu sahə bizim sosial həyatımızın ən vacib sahəsidir desək, yanılmırıq. İnsanın ən zəif anı xəstələndiyi və ya ailəsindən bir nəfərin xəstələnməsi anıdır. Bu zaman həm maddi, həm də mənəvi ehtiyaclarımızı ödəyən dövlət sığorta sistemi ilə vətəndaşın yanında olduğunu göstərir. Maddi olaraq heç bir xərc çəkmədən belə dövlətin təminat etdiyini gören vətəndaş həm maddi, həm də mənəvi olaraq rahatlıq tapır. Dövlət öz kölgəsini vətəndaşının üzərində bundan daha yaxşı necə hiss etdirə bilər ki?!

Lalə Mehralı

Vitali Arkov:

“İlham Əliyev Ermənistanın hüquqi sahəsini Qarabağa iddialardan təmizləyir”

"Ermənistan hakimiyyətinin Bakının təzyiqi ilə Konstitusiyaya dəyişiklik edəcəyi ehtimalı yüksəkdir. Bu, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü bərpa etdikdən sonra regionda mövcud olan obyektiv reallığı əks etdirir"

Politoloq, "PolitRus" ekspert-analitik şəbəkəsinin rəhbəri Vitali Arkov "Moskva-Baku" portalına müsahibəsində Azərbaycan Prezidentinin İrəvandan Ermənistan konstitusiyasının dəyişdirilməsi tələbinin arxasında nə dayandığı haqda fikirlərini bildirib. Müsahibəni oxucularımıza təqdim edirik.

- Azərbaycan Prezidenti bəyan edib ki, Ermənistanın Müstəqillik Bəyannaməsində Qarabağın bu ölkəyə birləşdirilməsi və Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün pozulması ilə bağlı birbaşa çağırışlar var, Ermənistan Konstitusiyasında bu sənədə istinadlar da öz əksini tapıb. Əliyev İrəvanı iki ölkə arasında tezliklə sülhə nail olmaq üçün Konstitusiyanı və digər hüquqi sənədləri tez bir zamanda dəyişdirməyə çağırır...

- Azərbaycan lideri öz ölkəsinin və xalqının milli maraqlarını müdafiə edir, Azərbaycanda və Ermənistanda yeni nəsillərin sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşaması üçün sabit gələcəyin əsasını qoyur. Bunu indi etmək lazımdır- Ermənistanda yeni revanşistlər rejimi yaranana qədər və nəhayət, ölkə silahla dolu olana qədər. Ermənistan hakimiyyətinin yaydığı sülh gündəminə kor-koranə inanmaq olmaz. Heç bir təminat yoxdur ki, gələcəkdə nə vaxtsa, ən azından başqa bir hökumətin dövründə Ermənistan Qarabağı geri qaytarmaq üçün silahlıları göndərmək qərarına gəlməyəcək. Ona görə də Azərbaycan bunun qarşısını almaq üçün bütün variantları sənədləşdirməlidir.

İlham Əliyev nəhayət, separatizm mövzusunda və Ermənistanın Qarabağa iddialarına hüquqi müstəvidə aydınlıq gətirmək istəyir. Belə ki, sülh müqaviləsi imzalanandan

sonra İrəvan və ya hər hansı digər erməni lobbisi çıxıb deməsin ki, müqavilə Konstitusiyaya zidd imzalanıb və s. Yəni, ən azı 10, ya da hətta 50 ildən sonra da Ermənistan və onun havadarları sülh sənədində Azərbaycana qarşı iddialar üçün alet kimi istifadə oluna biləcək boşluq tapa bilməsinlər. Azərbaycan bütün qonşuları ilə dinc həyat qurmaq istəyir. İlham Əliyev isə buna ardıcıl olaraq nail olur. Belə görünürdü ki, qalib ölkə sakitləşib sayıqlığını aşağı sala bilərdi, amma İlham Əliyev müdrik, əməli rəhbər kimi başa düşür ki, rahatlaşmaq olmaz və Qarabağın qaytarılması ilə bağlı bütün prosesi hüquqi çərçivədə başa çatdırmaq lazımdır.

Ermənistan hakimiyyətinin Bakının təzyiqi ilə Konstitusiyaya dəyişiklik edəcəyi ehtimalı yüksəkdir. Nəzərə alsaq ki, Bakı həqiqətən də son illər ardıcıl olaraq öz məqsədlərinə nail ola bilib. Bura İkinci Qarabağ müharibəsi nəticəsində onların əksər ərazilərinin qaytarılması və bunun nəticəsində imzalanmış üçtərəfli bəyannamə daxildir. Bu, həm də odur ki, İlham Əliyev öz taktikası ilə öten ilin sentyabrında Ermənistan qonşularının və silahlı qüvvələrinin Qarabağdan çıxarılmasına və separatçı qondarma Dağlıq Qarabağ Respublikasının özünün ləğvinə nail olub. Görək Ermənistanın Konstitusiyasında, gerbində, himnində dəyişikliklərlə bağlı vəziyyət necə inkişaf edəcək. Nikol Paşinyan öz sözünün ağası deyil. Amma İlham Əliyevin məqsədlərinə çatmağa imkan verən nəcə var.

Bununla belə istisna etməm ki,

Er-

mənistan yenə də Bakı qarşısında bəzi tələblər irəli sürə bilər ki, bu da Ermənistan Konstitusiyasının dəyişdirilməsi prosesini çətinləşdirəcək. Söhbət İrəvanın bu prosesdə bataqlığa batıb-batmayacağıdır. Bəyanatlar bir şeydir, real hərəkətlər başqa şeydir.

Yeri gəlmişkən, Nikol Paşinyanın idarəetmə formasını prezident üsul-idarəsinə dəyişmək və ölkəyə prezident kimi rəhbərlik etmək üçün Konstitusiyayı yeniləmək niyyətində olması barədə də danışılır. Hesab edirik ki, bu, hazırkı baş nazirin məqsədlərindən birdirsə, o zaman ölkənin əsas qanununun dəyişdirilməsi ehtimalı daha da artır. Və Nikol Paşinyan indi hakimiyyət formasını dəyişmək niyyətini inkar etsə belə, bu, tamamilə heç nə demək deyil. İstənilən halda Ermənistan rəhbərliyinin Konstitusiyaya dəyişiklik etməsi zərurəti Azərbaycanın suverenliyini və ərazi bütövlüyünü bərpa etdikdən sonra regionda mövcud olan obyektiv reallığı əks etdirir.

Ermənistan parlamentinin spikeri Alen Simonyan deyib: Daha vacib nədir- "Böyük Ermənistan"ın bərpası ideyası ilə tələsmək, yoxsa xalqın rifahını təmin etmək? Və Ermənistan hakimiyyətinin fikrincə, ikinci məsələ vacibdir. Yəni, prinsipicə, İrəvan

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "Azərbaycan Respublikasının dünya birliyinə inteqrasiyası, region ölkələri və digər dövlətlərlə, beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığının inkişaf etdirilməsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

millətçi ideyalardan, Miatsum ideyasından, qonşuları ilə sülhün lehine separatizm ideyasından imtina etmək ideyasını səsləndirir. Yüz ildən artıq Türkiyəyə məxsus olan və Ağrıdağ adlanan dağın şekli indi də Ermənistanın gerbində təsvir olunub. Amma bu, reallığı əks etdirmir və həm də mahiyyətə Türkiyə Respublikasına qarşı ərazi iddiasıdır. Bəs İrəvan Türkiyəyə ərazi iddiaları ilə necə əməli əlaqələr qurmaq istəyir?

- Paşinyan bildirib ki, Ermənistan konstitusiyası referendumu keçirilməlidir. Deyirlər, qoy hər şeyi xalq həll etsin...

-Konstitusiyanın dəyişdirilməsi praktiki tələbdir, o cümlədən Ermənistan xalqı üçün onilliklər boyu davam etmiş zombi millətçilikdən, başqa dövlətlərə ərazi iddialarından, ümumiyyətlə, ölkə hakimiyyətinin tarixi dövrədən asılı olmayaraq, onlara qarşı qoyduğu hər şeydən əl çəkməsidir. Erməni xalqının belə çətin vəziyyətə düşməsi məhz Ermənistan liderlərinin günahıdır.

Ermənistan rəhbərliyinin, erməni xalqının realist olmaq və öz tarixinin yeni səhifəsini açmaq, irəliləmək vaxtıdır. Biz artıq utopik keçmişdə yaşaya bilmərik, gələcəyə doğru hərəkət etməliyik.

Biz görürük ki, bu gün də müxtəlif qüvvələr "Qarabağ kartı"na can

atırlar. Ermənistanda həm ölkə daxilində, həm də ondan kənarında dünyanın müxtəlif yerlərində revanşistlərin fəallaşmasını istəyən kifayət qədər insan var.

Ermənistanda müxalifət qondarma "Dağlıq Qarabağ xalqının əsas hüquqları komitəsi" yaradıb və bu qurum öten ilin sentyabrına qədər Qarabağda yaşayan ermənilərin beynəlxalq strukturların nəzarəti altında oraya qayıtmasını tələb edir. Amma indi də heç kim bu insanların geri qayıtmasına mane olmur, heç kim onları oradan qovmayıb. Qarabağ ermənilərinin guya geri qaytarılmaması ilə bağlı bütün bu hekayə təbliğatdan, süni ehtirasdan başqa bir şey deyil. Azərbaycan rəhbərliyi mütəmadi olaraq bildirir ki, Ermənistanın mülki əhalisi (döyüşçülər deyil) geri qayıda bilər.

Xülasə: Ermənistan rəhbərliyinin Konstitusiyasının dəyişdirilməsi və Azərbaycanla sülhə diqqətin yönəldilməsi ilə bağlı verdiyi bəyanatlar bir tərəfdən müsbətdir. Amma digər tərəfdən, biz öyrəşmişik ki, İrəvan sadəcə olaraq əvvəllər səsləndirdiyi və ya imza atdığı yeri yerinə yetirə bilmir. Çox vaxt Ermənistanın indiki rəhbərliyinin sözləri ikili və ya üçlü mənə gizlədir. Və hətta imzalanmış sənədləri də öz tərzində şərh edirlər.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

Azerconnect şirkətinin Qarabağa investisiyası 60 milyon manata çatacaq

Azərbaycanda İKT və yüksək texnologiyalar sahəsində innovasiyaların tətbiqi ilə seçilən Azerconnect şirkəti tərəfindən Azərbaycanın azad edilmiş ərazilərində telekommunikasiya infrastrukturunun bərpasına və inkişafına yatırılan sərmayenin həcmi 60 milyon manata çatacaq. Bu barədə şirkətdən bildirilib. Qeyd edək ki, ölkəmizin Qarabağ bölgəsində telekommunikasiya şəbəkəsinin qurulmasına bu günə kimi Azerconnect tərəfindən artıq 24 milyon manat həcmində sərmayə yatırılıb.

NEQSOL Holding-in tərkibinə daxil olan Azerconnect şirkəti həmçinin regionda daimi əsaslı yeni iş yerlərinin açılması istiqamətində də fəaliyyətini davam etdirir. Belə ki, Azerconnect tərəfindən yaxın zamanda 100-ə yaxın şəxsin yeni iş yerləri ilə təmin edilməsi nəzərdə tutulub. Qeyd olunanlar azad olunmuş ərazilərdə telekommunikasiya infrastrukturunun bərpası və inkişafı, eləcə də ən son texnologiyaların tətbiqinə öz töhfəsini verəcək.

Görülən bu işlər NEQSOL Holding-in Azərbaycanın azad edilmiş ərazilərinə ümumilikdə 200 mln manatadək sərmayə yatırmaq planlarının bir hissəsidir. Azerconnect dinamik şəkildə inkişaf edən İKT və yüksək texnologiyalar sahələrində beynəlxalq standartlara uyğun müxtəlif xidmətlər təqdim edən şirkətdir və NEQSOL Holding-in tərkibinə daxildir.

İstismar müddəti bitmiş nəqliyyat vasitələri dövriyyədən çıxarılır?

MÜNASİBƏT

"Azərbaycan Respublikasında yol hərəkətinin təhlükəsizliyinə dair 2019 - 2023-cü illər üçün Dövlət Proqramı" var". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında nəqliyyat eksperti, texnika elmləri üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Fərhad Eyyubov deyib. Ekspert bildirib ki, bu sərəncamda nəzərdə tutulub ki, köhnə avtomobillərin çıxışda, utilizasiya olunmasına bir müddət lazımdır: "İndi elə qərar çıxarıblar ki, köhnə nəqliyyat vasitələrinin istismarını qadağan etmək, onu utilizasiya etmək üçün müəyyən mexanizmlər işlənib hazırlanıb. Həmin mexanizmlərin hazırlanmasını qənaətbəxş hesab etmirəm. Çünki 10-20 ildən artıq nəqliyyat vasitələri hal-hazırda dövriyyədə çoxdur. İstismar müddəti başa çatmış sözünü elmi cəhətdən əsaslandırmaq lazımdır. Hər bir avtomobilin istismarda effektivlik əmsali var. Onlar elmi cəhətdən alfa deyilən əmsalla nəzərdə tutulur. Elə avtomobillər var ki, onlar istismar müddətini 5-7 ilə yerinə yetirməlidir. Sonra onlar istismar üçün ya yenidən əsaslı təmir olunmalıdır, ya da istismardan çıxarılmalıdır. Şəxsi avtomobil sahibləri avtomobillərindən əl çəkmək istəmir. Təhlükəsizlik, ekoloji nöqteyi-nəzərdən çoxlu əsaslar var. Hər bir avtomobilin konstruktiv təhlükəsizlik elementləri var. Həmin elementlər 5 yerə ayrılır:

1. Aktiv təhlükəsizlik elementləri. Qəzadan əvvəl qəder olan elementlərdir ki, sürücüyə qəza olmaması üçün kömək edir.
2. Passiv təhlükəsizlik elementləri. Qəza zamanı elə olmalıdır ki, həmin elementlər qəzadan insanın zədələnməsinə təsir edir və hadisədə az zədə alınır.
2. Ekoloji təhlükəsizlik elementləri. Zərərli qazların havaya buraxılmaması, səs az olması kimi halların qarşısını almaq üçün xüsusi konstruktiv elementlər işlənir.
4. Qəzadan sonrakı təhlükəsizlik. Qəza oldu, avtomobil alışır, partlayır, qapıların açılması və sair.
5. Qaçırılmağa qarşı təhlükəsizlik elementləri".

O, əlavə edib ki, son zamanlarda daha da inkişaf edib, konstruksiyaları daha da gözəlləşdirirlər: "Yeni avtomobillərdə olsa da,

rus istehsalı olan köhnə avtomobillərdə bunlar yoxdur. Ona görə qəza zamanı bu elementlər olmadığı üçün insanlar həlak olur, zədələnirlər. Standarta uyğun, müasir avtomobillər bu elementlərlə təmin olunmalıdır. Köhnə avtomobillərin çıxışda, utilizasiya olunması mütləq vacibdir. Bunu etmək hələlik könlüllü nəzərdə tutulur. İnsanlar da əllərində olan nəqliyyat vasitələrini vermək istəmir. Yalnız tamamilə istismarda olmayan, tamamilə xarabə olan, hərəkət edə bilməyən nəqliyyat vasitələrini çıxarmaq istəyirlər. Bunlar qeydiyyatdadır, bəzilərinin dövlət nömrə nişanları da var. Birinci mərhələdə istəyirlər ki, bunları versinlər. Bu prosesi tez yerinə yetirmək üçün icra mexanizmini elə etməlidirlər ki, tez icraya kömək etsin. Amma indiki mexanizm ləng mexanizmdir. Çünki könlüllük var. Neçə illərdir ki, bu məsələ deyilir, amma uzadılır. Elə ölkələr var ki, məcburidir.

Bunun üçün fond yaratmaq lazımdır. Utilizasiya fondu yaradılması planlaşdırılır. Bu bir addımdır. Yerinə yetirmək üçün xüsusi təşkilat yaradılmalıdır. Bəzi yerlərdə xüsusi sahibkarlara tapşırırlar, bəzi yerlərdə dövlət tərəfindən fond ayrılır. Könlüllü, ictimai xarakterli işləri yerinə yetirmək çətindir. Yol hadisələri çoxdur və köhnə avtomobillərdə daha çox baş verir. İstismara yararsız avtomobil və istismar müddəti keçmiş avtomobil, bunlar tamamilə fərqli şeylərdir. İstismar müddətini keçmiş avtomobil elmi cəhətdən nəzərdə tutulur ki, hər hansı bir avtomobil neçə il işləməlidir. Ola bilsin ki, avtomobil yaxşıdır, amma müddəti keçdiyi üçün onu ləğv edirlər. Bir də istismara yararsız avtomobillər var. Texniki müayinədə avtomobillərin reqlamenti, xüsusi standartları var ki, hansı avtomobillər istismara yararlı hesab olunur. Sürücü gözü ilə və texniki cəhətdən müayinə gözü ilə baxmaq fərqlidir. Hansı nəqliyyat vasitələri istismarda təhlükə yaradırsa, onları aradan çıxarmaq lazımdır. Həm sosial ədalət gözlənilməli, həm də texniki şərtlər ödənilməli, həm insanlar narazı olmalıdırlar. Ortaq məxrəcə gəlib bunları dəqiqləşdirmək lazımdır".

Söylü Ağazadə

"SƏS" qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseyinov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN
6 aylıq 79.20 AZN
1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarımızı
dərc etməyə hazırıq!

"İmmunitet ağır yox, sağlam qidalardan qalır"

DIYEOTOLOQ FİKRİ

"Payız və qış fəsilində biz normal qidalanmalıyıq ki, immunitetimiz yüksək olsun və ətraf mühit infeksiyalarından özümüzü qoruyaq. Təbii ki orqanizması zəif olan insanlar payız və qış fəsilində tez-tez xəstələnirlər, infeksiyaya qarşı orqanizmin müqaviməti nisbətən aşağı olur. Belə insanlar təəccüblü hal olsa da çəki artırmağa meyilli insanlar olur". Bu barədə SİA-ya açıqlamasında diyetoloq Ləman Süleymanova deyib. Onun sözlərinə görə, immunitet düşdükcə insanda aclıq hormonu aktivləşməyə başlayır: "Mədəaltı başlayır çoxlu insulin ifraz etməyə, insan iştahlı olub çoxlu yemək istəyir və buda artıq çəkinin çoxalmasına gətirib çıxardır. Bəzən olur ki, insan yay fəsilində lazımsız diyetələr saxlayır, düzgün qidalanmır, qeyri-peşəkar mütəxəssisə müraciət edir və yaxud arıqladıcı dərmanlar içir. Daha sonra isə qış fəsilinə gələndə də bədəndə vitamin deposu və ətraf mühit infeksiyasına qarşı müqavimətləri olmayıb, tez-tez xəstələnirlər. Belə olduqda da orqanizma məcbur olur normaldan artıq qida qəbul etməyə və oda çəki almağa gətirib çıxardır. İnsanlar var ki, payız-qış mövsümündə stressdə, depressiyada olduqları üçün qidaya meyilli olurlar. Bilirik ki, Azərbaycan mətbəxi çox zəngindir və qış mövsümündə xəmir kimi ağır qidalar masamızın bəzəyi olur. Qış mövsümündə orqanizma ağır qidaları yay mövsümünə nisbətən daha rahat mənimsəyir. Payız-qış fəsilində vitamin D depomuz mütləq yüksək olmalıdır. Çünki vitamin D günəş şüasından mənimsənilir və günəş şüasında elə bir maddə var ki, insan dərisi ilə reaksiyaya gedərək vitamin deponu mənimsəyir".

Diyetoloq bildirib ki, qış fəsilində düzgün qidalanmalıyıq ki, əgər vitamin D çatışmazlığı olarsa yay fəsilində rahat şəkildə günəş şüasından mənimsiyə bilək: "Düzgün qidalanmaq, zərərli dərmanlardan istifadə etmək, qeyri-peşəkar insanlardan arıqlamaq, insanda immuniteti salaraq onu daim ac hiss etdirir. Elə insanlarda var ki, günlərlə ac qalır amma çəkirləri yenə artır və ona görə də bunlardan özünü sığortalamaq üçün çalışın vitamin D-ni süni yolla qəbul edin, vitaminli qidalar qəbul edin. Payız və qış mövsümünün özəl qidaları vardır ki, insanları qırmızı ətəndən çox istifadə etməli, ağartı məhsullarına önəm verilməlidir. Bildiyimiz kimi sitrus meyvələri vitamin C ilə zəngindir və payız-qış mövsümündə bizim orqanizma üçün mütləqdir. Həddindən artıq qidalarla bəslənmək immunitetin zəifləməsinə, çəkinin artmasına gətirib çıxarda bilər. İmmunitet ağır yox, sağlam qidalardan qalır".

Sevilin Abbasova

Baş redaktor: Bəhrüz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

"ƏLİNCƏ" AZƏRBAYCAN KEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur

Tiraj: 2700